

การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่ง
เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

จิตรานุช ศรีพรหม

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

มีนาคม 2554

มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ที่ปรึกษาและภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการ
พักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก” แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะ
หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

(ดร.กัมปนาท ปิยะธำรงชัย)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ พัฒนา ราชวงศ์)

หัวหน้าภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีนาคม 2554

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร. กัมปนาท ปิยะธำรงชัย อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษาแนะแนวทางข้อคิดเห็นต่างๆที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆในระหว่างการจัดทำ จนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความ สมบูรณ์ และสำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาภูมิศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ และแนวคิดต่างๆในการศึกษาวิชาทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดขอขอบคุณบิดา มารดา ของคณะผู้วิจัยที่คอยสนับสนุนทุนทรัพย์ในเรื่อง ค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังคอยให้กำลังใจตลอดเวลาในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ผู้จัดทำ

จิตรานุช ศรีพรหม

ชื่อเรื่อง : การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อ
การพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ผู้จัดทำ : จิตรา นุช ศรีพรหม

ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. กัมปนาท ปิยะธำรงชัย

บทคัดย่อ

การพักผ่อนหย่อนใจเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับมนุษย์ มนุษย์เราจำเป็นต้องได้รับการพักผ่อน
หย่อนใจไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีลักษณะอาชีพเช่นไร เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตใจให้อยู่กับร่างกายที่
สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะมีความมานะพยายามประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งนำความเจริญให้กับตนเอง สังคม
ตลอดไปจนถึงประเทศชาติ พื้นที่เปิดโล่งสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจนั้นจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของสิ่ง
บริการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งเป็นสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นห้องรับแขกเมืองสำหรับ
นักท่องเที่ยว เป็นสถานที่สำหรับจัดงานมหกรรมต่างๆเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและการให้
ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นปอดช่วยฟอกอากาศบริสุทธิ์
เนื่องจากปัจจุบันมีปัจจุบันมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ดังนั้น
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก การ
ขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอาจทำให้สวนสาธารณะเพื่อการ
พักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาเรื่องที่ตั้งที่ไม่
เหมาะสม

จากปัญหาที่พบข้างต้นจึงได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่
เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเพื่อนำไปใช้
ในการวางแผนการศึกษาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาความเหมาะสม
ของสภาพที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกที่มีอยู่ใน
ปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับการใช้ที่ดิน ลักษณะประชากร และเสนอแนะพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับ
พัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ วิธีการในการศึกษาจะใช้แบบสอบถามใน
การศึกษาพฤติกรรมของผู้มาใช้บริการ และทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่ไปใช้บริการ
สวนสาธารณะ และใช้โปรแกรม ArcMap ในการสร้างข้อมูลแผนที่แสดงเขตพื้นที่ศึกษา ที่ตั้ง
สวนสาธารณะ และสิ่งบริการสาธารณะต่างๆในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก โดยการนำข้อมูลจากการ
สำรวจภาคสนามและเอกสารที่เกี่ยวข้องมากำหนดจุดลงบนภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อสร้างแผนที่ต่างๆ
วิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจต่อไป

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวความคิดในการศึกษา.....	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	23
ข้อมูลและแหล่งข้อมูล.....	23
ประชากรเป้าหมาย และการสุ่มตัวอย่าง.....	23
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	24
วิธีการศึกษา.....	24
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	25
การนำเสนอข้อมูล.....	25

สารบัญ(ต่อ)

บทที่

หน้า

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	26
ลักษณะการใช้สวนสาธารณะของประชาชน.....	41
วิเคราะห์ความเหมาะสมของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน.....	51
วิเคราะห์สถานที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ.....	55
5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	60
วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	60
ลักษณะการใช้สวนสาธารณะของประชาชน.....	61
วิเคราะห์ความเหมาะสมของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน.....	63
สถานที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ.....	64
ข้อเสนอแนะในการศึกษา.....	66
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	70
ประวัติผู้ศึกษา.....	77

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1 พื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศต่างๆ.....	10
2 มาตรฐานของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของสหรัฐอเมริกา.....	11
3 ลำดับชั้นของสวนสาธารณะ.....	12
4 สิ่งบริการที่มีในสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	40
5 ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้มาใช้สวนสาธารณะ.....	42
6 กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ใช้สวนสาธารณะ.....	44
7 การเดินทางของประชาชนที่ไปใช้สวนสาธารณะ.....	44
8 ความถี่ของการไปใช้สวนสาธารณะ.....	45
9 ช่วงเวลาที่ใช้พักผ่อนในสวนสาธารณะ.....	45
10 ระยะเวลาที่ใช้ในการพักผ่อน.....	46
11 ระยะทางจากบ้านมายังสวนสาธารณะ.....	46
12 เหตุผลของประชาชนที่ใช้สวนสาธารณะ.....	47
13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนสาธารณะที่ดีที่สุด.....	47
14 ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะ.....	48
15 เหตุผลของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ.....	49
16 กิจกรรมยามว่างของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ.....	49
17 ความคิดเห็นในการปรับปรุงสวนสาธารณะของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ.....	49
18 ที่ตั้งและขนาดของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	51

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก.....	3
2 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
3 ตำแหน่งสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	27
4 ป้ายสวนขม่น่านเฉลิมพระเกียรติ.....	27
5 สนามเด็กเล่นบริเวณสวนขม่น่าน.....	29
6 ห้องน้ำชายหญิงบริเวณสวนขม่น่าน.....	29
7 พิพิธภัณฑ์ชาวแพจังหวัดพิษณุโลก.....	30
8 ร้านขายอาหารและเครื่องคั้ม.....	30
9 เครื่องออกกำลังกาย.....	31
10 ป้ายจอดรถประจำทาง.....	31
11 พฤติกรรมของผู้มาใช้สวนสาธารณะ.....	32
12 เวทีสวนขม่น่าน.....	34
13 โครงการสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ช่วงระยะที่ 2.....	34
14 พื้นที่โล่งว่างบริเวณรอบสวนเฉลิมพระเกียรติฯที่กำลังดำเนินการก่อสร้าง.....	35
15 กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนที่มาใช้บริการ.....	36
16 ป้ายสวนเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิม พระชนมพรรษา 80 พรรษา.....	36
17 บริเวณที่มีเศษขยะกระจัดกระจายในพื้นที่สวนสาธารณะ.....	37
18 พื้นที่สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	53
19 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	54
20 ตำแหน่งที่ตั้งของศาสนสถานในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	56
21 พื้นที่อาปนสถานและสุสานในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	57
22 สถานที่ราชการ โบราณสถานและสถาบันต่างๆ.....	58

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพักผ่อนหย่อนใจเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับมนุษย์ นักปราชญ์เชื่อว่าคนที่ฉลาดย่อมรู้จักพักผ่อน มนุษย์เราจำเป็นต้องได้รับการพักผ่อนหย่อนใจไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีลักษณะอาชีพ เช่นไร มนุษย์ใช้สมองและกำลังซึ่งทำให้เกิดความเมื่อยล้าเหมือนกันแม้แต่เครื่องจักรยังต้องได้รับการพักผ่อน ยิ่งมนุษย์เราแล้วต้องการพักผ่อนเป็นทวีคูณอันเป็นความต้องการของชีวิตเพื่อความสมดุลในร่างกายช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ส่งเสริมสุขภาพจิตใจที่แจ่มใสอยู่กับร่างกายที่สมบูรณ์ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นำมาซึ่งความสุข ความร่าเริงหยรษา ความพึงพอใจ มีความสุขกับชีวิต พร้อมทั้งจะมีความมานะพยายามประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งนำความเจริญให้กับตนเอง สังคม ตลอดจนไปจนถึงประเทศชาติอีกด้วย (อเนก ช้างน้อย, 2532)

พื้นที่เปิดโล่งสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจนั้น เป็นรูปแบบหนึ่งของสิ่งบริการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอีกทั้งเป็นสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นห้องรับแขกเมืองสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นสถานที่สำหรับจัดงานมหกรรมต่างๆเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและการให้ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นปอดช่วยฟอกอากาศบริสุทธิ์ พื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอาจแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาพื้นที่ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอย่างเป็นทางการ (Formal Open Space) ได้แก่ สนามกีฬา สวนสาธารณะ และพื้นที่ที่จัดขึ้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Informal Open Space) แต่มีประชาชนเข้าไปใช้เพื่อทำการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ วัด สุสาน ริมคูเมือง และสถาบันการศึกษา (พรนภา สมสุข, 2537)

ปัจจุบันเทศบาลนครพิษณุโลกมีพื้นที่ 18.26 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมืองทั้งหมดมี ประชากรรวม ทั้งสิ้น 79,318 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2553) ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 4,343.81 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวนครอบครัว 27,014 ครอบครัว มีชุมชนทั้งหมดจำนวน 54 ชุมชน

จากข้อมูลประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทำให้รู้ว่าในปัจจุบันมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ดังนั้นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก การขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอาจทำให้สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอกับ

ความต้องการของประชาชน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาเรื่องที่ตั้งที่ไม่เหมาะสม เช่น การกระจายตัวที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะประชากรและลักษณะการใช้ที่ดิน (วันชัย บุญยสรณ์, 2532)

จากปัญหาที่พบข้างต้นจึงได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกขึ้น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่มีอยู่ในปัจจุบันเปรียบเทียบกับลักษณะการใช้ที่ดินและเสนอพื้นที่ที่มีศักยภาพจัดทำเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

2.2 เพื่อศึกษาความเหมาะสมสภาพที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับลักษณะการใช้ที่ดินและลักษณะประชากร

2.3 เพื่อเสนอแนะพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

3.2 สามารถใช้เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการพัฒนาเมืองนำไปใช้ประกอบการวางแผนการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และจัดสร้างสวนสาธารณะในอนาคตต่อไป

4. ขอบเขตการศึกษา

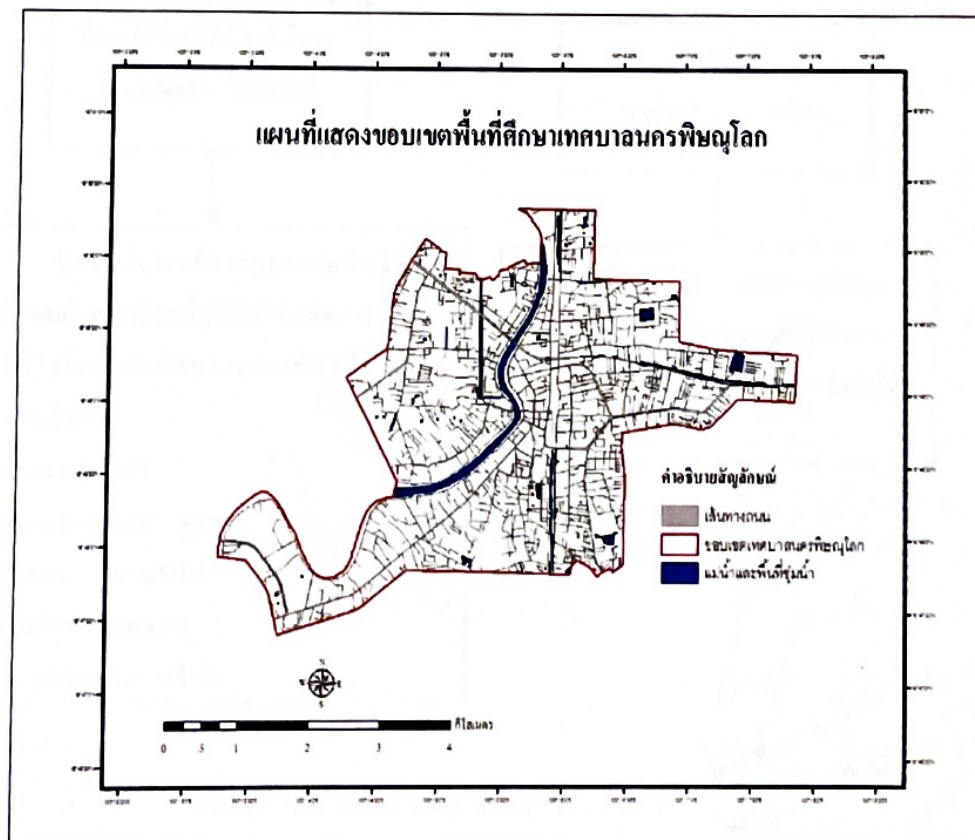
การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก กำหนดขอบเขตให้อยู่ในส่วนต่างๆดังนี้

4.1 ขอบเขตของการทำการศึกษา

4.1.1 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีลักษณะประชากร สังคมและเศรษฐกิจที่ต่างกันต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

4.1.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มาใช้บริการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

4.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมืองทั้งหมด 18.26 ตารางกิโลเมตร

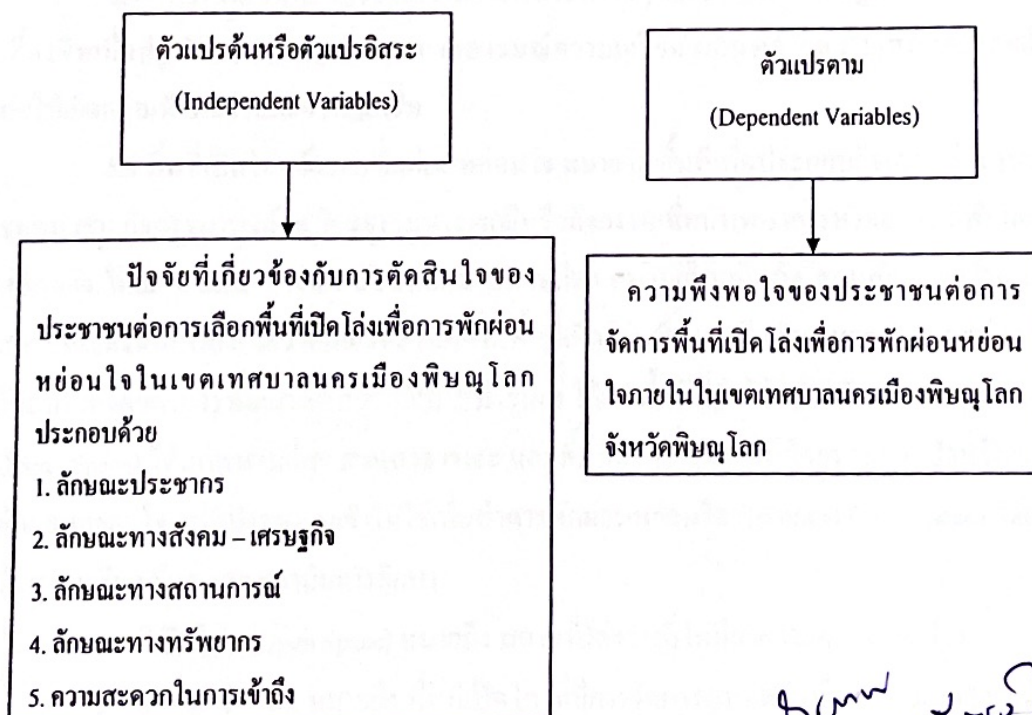
ภาพ 1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก

4.3 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ที่นำมาใช้ในการศึกษา มีดังนี้

4.3.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชนต่อการเลือกพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ประกอบด้วย

- 1) ลักษณะประชากร (Population Characteristics)
- 2) ลักษณะทางสังคม – เศรษฐกิจ (Socio – Economic Characteristics)
- 3) ลักษณะทางสถานการณ์ (Situational Characteristics)
- 4) ลักษณะทางทรัพยากร (Resource Characteristics)
- 5) ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)

4.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ประกอบด้วย ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ภาพ 2 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

สมมติ
สมมติว่าสมมติ
สมมติว่าสมมติ

4.4 ลักษณะการใช้ที่ดิน ในงานวิจัยนี้จะหมายถึงพื้นที่ในส่วนต่างๆของเทศบาลนครพิษณุโลกจำแนกการใช้ที่ดินออกเป็นกลุ่มตามจุดประสงค์ เช่น ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

5.2 ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่มาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

5.3 ลักษณะการใช้ที่ดิน ในงานวิจัยนี้จะหมายถึง พื้นที่ในส่วนต่างๆของเทศบาลนครเมืองพิษณุโลกจำแนกการใช้ที่ดินออกกลุ่มตามจุดประสงค์ เช่น ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

5.4 การพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง การกระทำใดๆที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการเลี้ยงชีพเมื่อปฏิบัติแล้วมีส่วนช่วยบรรเทาอารมณ์ความเครียด ผ่อนคลายความเหนื่อยเมื่อยล้าก่อให้เกิดความพึงพอใจและความสดชื่น

5.5 พื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีหรือกิจกรรมเพื่อนันทนาการหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สวนสาธารณะ สวนหย่อม สนามกีฬา สนามเด็กเล่น วัด สวนสัตว์ เขตโบราณสถานที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม เป็นต้น พื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอาจแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาพื้นที่ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ที่จัดไว้อย่างเป็นทางการ (Formal Open Space) ได้แก่ สนามกีฬา สวนสาธารณะ และพื้นที่ที่จัดขึ้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ แต่มีประชาชนเข้าไปใช้เพื่อทำการพักผ่อนหย่อนใจ (Informal Open Space) ได้แก่ วัด สุสาน ริมคูเมือง และสถาบันการศึกษา

5.6 ที่เปิดโล่ง (Open Space) หมายถึง สถานที่โล่งว่างที่ไม่มีอาคารและสิ่งก่อสร้าง

5.7 สวนสาธารณะ หมายถึง พื้นที่เปิดโล่งที่มีการจัดการภูมิทัศน์ให้เกิดความสวยงามมีที่นั่งพักผ่อน สนามหญ้า ต้นไม้หลากหลายชนิด ตั้งใจทำให้เป็นที่ผ่อนคลายความเมื่อยล้า สำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัยโดยไม่เก็บค่าใช้บริการ

บทที่ 2

แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา

1. แนวความคิดในการศึกษา

1.1 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของพื้นที่ต่างๆมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ที่อาจจะมีศักยภาพสูง บางพื้นที่อาจจะมีศักยภาพต่ำ การพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจโดยปกติจะแยกวางแผนเฉพาะรายพื้นที่ สถานที่ตำแหน่งเหมาะสมที่สุด เป้าหมายก็คือ ให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด และเป็นการอนุรักษ์คุณค่าทางด้านความสวยงามของพื้นที่เอาไว้ ธรรมชาติของพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่จะรับได้ (Carrying Capacity) อยู่ระดับหนึ่ง (มนัส สุวรรณ, 2532) ความสามารถที่จะรับได้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านขนาดของพื้นที่ และสิ่งบริการที่มีอยู่ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

1.1.1 ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง (Mobility and Accessibility)

ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงนับว่ามีความสำคัญมากในการจัดการให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ตั้งอยู่ไกลเกินไป ถึงแม้มีการคมนาคมสะดวกหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ตั้งอยู่ใกล้ แต่มีความยากลำบากในการเข้าถึงทำให้ประชาชนที่ต้องการไปใช้บริการเกิดความท้อแท้ที่จะไปใช้บริการ ทั้งนี้เว้นแต่สถานที่ดังกล่าวจะมีสิ่งดึงดูดใจอื่น เช่น มีการจัดงานประจำปี เป็นต้น

1.1.2 ความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) ซึ่งพิจารณาจากความสามารถของสถานที่ที่จะอำนวยความสะดวกต่างๆให้กับผู้ที่เข้าใช้บริการในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสภาพของสถานที่เหมาะสมกับผู้มาใช้พักผ่อนประเภทใด และกลุ่มอายุใด

1.1.3 ความสามารถในการไปใช้บริการ (Ability) ของประชาชน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจสามารถดึงดูดให้ประชาชนไปใช้มากมีปัจจัยด้านความปลอดภัยในการไปใช้บริการและสิ่งตอบแทนที่จะได้รับจากการไปพักผ่อนหย่อนใจ

1.1.4 ความปรารถนา (Desire) ของประชาชน ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจะต้องทราบความต้องการของประชาชนในประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนส่วนใหญ่ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ซึ่งการวางแผนให้มีสถานที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจต้องวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อคุณค่าและประโยชน์ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อชีวิตของประชาชนในเขตเมือง

1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจทางด้านกิจกรรมนันทนาการของมนุษย์

การตัดสินใจว่าจะไปพักผ่อนหรือไม่ หรือว่าจะไปที่ไหนบนพื้นฐานของการรับรู้ ความปรารถนาและ โอกาสของแต่ละบุคคลเป็นการแสดงถึงกระบวนการการตัดสินใจใน นันทนาการกลางแจ้ง อันมีปัจจัยในการตัดสินใจอยู่ 5 กลุ่มคือ

1. ลักษณะทางประชากร (Population Characteristics)
2. ลักษณะทางสังคม – เศรษฐกิจ (Socio – Economic Characteristics)
3. ลักษณะทางสถานการณ์ (Situational Characteristics)
4. ลักษณะทางทรัพยากร (Resource Characteristics)
5. ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)

ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขต่อการเลือกกิจกรรมทางนันทนาการนั้น มีหลายอย่างแต่ที่สำคัญได้แก่ ความต้องการ ความปรารถนา ความสนใจ ทักษะของบุคคล การศึกษา และทรัพยากรมนุษย์ และ ภายภาคที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมของบุคคล การเลือกของบุคคลอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบทาง สังคม และทางบุคคลที่เกิดขึ้นในชีวิต องค์ประกอบทางบุคคลรวมถึงการขัดข้องใจ ความน่าเบื่อหน่าย ความไม่ปลอดภัย ความตึงเครียด การไม่เป็นมิตร การผจญภัย ความกระสับกระส่าย ความต้องการ ทางกายภาพเพื่อกิจกรรม แต่ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่จำเป็นว่าจะมีอยู่เพียงแค่นี้เท่านั้น การเลือกยังถูก ควบคุมโดยปัจจัยทางสังคมอย่างเช่น รูปแบบการใช้ชีวิตและมาตรฐานของพฤติกรรม ทรัพยากรที่มี อยู่และความชำนาญความรู้ของบุคคล ความขัดแย้งและความร่วมมือกัน ยังเป็นเงื่อนไขต่อการ เลือกของบุคคลด้วย ความขัดแย้งนั้นเป็นผลมาจากการพยายามที่ปรับคืนร่นต่อสู้และความ สะดวกสบายให้สมดุลกัน ความร่วมมือกันเป็นพื้นฐานต่อการเลือกกิจกรรมในช่วงเวลาว่างก็ ก่อให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกัน ปัญหาหลักก็คือ ขอบข่ายที่นำมาซึ่งความลดลงของศักยภาพที่มีใน บุคคล ซึ่งอาจจะลดลงไปถึงระดับปานกลางได้

ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกของบุคคลก็คือ ความเป็นเมืองที่ทำให้เลือกกิจกรรมยากขึ้น ปัญหาบางอย่างของอาศัยอยู่ในเมือง เช่น ความหนาแน่นของประชากร และความสอดคล้องต่อ รูปแบบเฉพาะของการเลือกเวลาว่างของบุคคล ดังนั้นการเลือกกิจกรรมในช่วงเวลาว่างย่อมเกิดจาก ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น โดยปัจจัยต่างๆ ยังมีความสำคัญต่อทฤษฎี 3 ทฤษฎีเสมอเพราะไม่ว่าบุคคล จะเลือกทำอะไร ในช่วงเวลาว่างของงาน โดยใช้ปัจจัยใดๆก็ตามมักจะแสดงผลออกมาในลักษณะที่ สอดคล้องกับ 3 ทฤษฎีเสมอคือเมื่อบุคคลมี โอกาสจะเลือกเขาควรเลือกทำอะไรในช่วงเวลาว่าง การ เลือกนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนปัจจัยหลายๆอย่าง บุคคลมักจะเลือกทำกิจกรรมที่สนองความต้องการ และ ความปรารถนาของตนเอง ในเรื่องของการเลือกนี้มีทฤษฎีอยู่ 3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ

1. ทฤษฎีการชดเชย (Compensatory Theory) เมื่อใดก็ตามที่บุคคลคนหนึ่งมีโอกาสหลีกเลี่ยงงานประจำ บุคคลนั้นจะเลือกกิจกรรมที่ตรงข้ามกับงานดังกล่าว

2. ทฤษฎีความคุ้นเคย (Familiarity Theory) กล่าวคือ แต่ละบุคคลจะค้นพบกิจกรรมทางนันทนาการที่ไม่แตกต่างจากสัปดาห์ในชีวิตในการงานที่เป็นอยู่ทุกวัน

3. ทฤษฎีสังคมส่วนตัว (Personal Community Theory) ความชอบทางนันทนาการของบุคคลได้รับอิทธิพลจากครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งญาติพี่น้อง เพื่อนและกลุ่มที่มีฐานะตำแหน่งเท่ากัน

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่มีผลต่อการเลือกใช้เวลาว่างของมนุษย์ ได้แก่ อายุ (Age) เพศ (Sex) รายได้ (Income) อาชีพหน้าที่การงาน (Work) ที่อยู่อาศัย (Place and Residence) การศึกษา (Education) เวลา (Time) (Aldskogius Hans อ้างอิงใน พรนภา สมสุข, 2537)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การกำหนดพื้นที่เปิดโล่งสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ

2.1.1 จัดให้มีตามระดับ ขนาด และขอบเขต การใช้บริการ เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

2.1.2 จัดให้มีตามพื้นที่ของเมือง เช่น กำหนดให้ร้อยละ 5 ของพื้นที่เมืองเป็นพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

2.1.3 กำหนดที่ตั้ง การกระจายตัว โดยพิจารณาจาก เวลา ระยะทาง ที่ใช้ในการเดินทาง ในบางประเทศได้กำหนดให้สนามเด็กเล่นตั้งอยู่ห่างจากที่พักอาศัยประมาณ 1/2 ถึงประมาณ 1/4 ไมล์ หรือใช้เวลาเดินทางจากที่พักอาศัยไปถึงสนามกีฬาประจำเมืองไม่เกินครึ่งชั่วโมง เป็นต้น สำหรับประเทศไทยการเคหะแห่งชาติเคยกำหนดไว้ว่าควรอยู่ระหว่าง 400 – 800 เมตร

2.1.4 จัดให้มีตามการกระจายตัวของประชาชน แบ่งเขตออกเป็นพื้นที่คิดว่าประชาชนเท่าใด ในประเทศอเมริกาคำหนดให้พื้นที่ขนาด 25 ไร่ต่อ 10,000 คน อังกฤษ 17.5 ไร่ต่อประชาชน 1,000 คน ไทย 10 ไร่ ต่อประชาชน 1,000 คน ในระดับหมู่บ้านประชากร 1,000 คนต่อสวนสาธารณะ 5 ไร่ ในอังกฤษทุก 300 บ้านมีสนามเด็กเล่น 1 แห่ง ประชากร 2,000 คน มีสนามฟุตบอล 1 สนาม ประชากร 3,000 คน มีสระว่ายน้ำ 1 สระ

2.1.5 จัดให้มีตามลักษณะประชากร เช่น บริเวณใดมีประชากรที่เป็นเด็กมากก็จัดให้มีสิ่งบริการสำหรับเด็กมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนั้นยังจัดให้มีความเหมาะสมกับสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ที่ตั้ง การกำหนดที่ตั้งของสวนสาธารณะสำคัญพอๆกับการกำหนดขนาดและประเภทของสวนสาธารณะ เป็นสิ่งที่ชักจูงให้ประชาชนไปใช้บริการในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2) การสัญจร ในการจัดสวนสาธารณะขนาดใหญ่สิ่งที่ไม่ได้ก็คือ การกำหนดวิธีสัญจรซึ่งรวมถึง ทางเข้าออก ทางคนเดิน ทางจักรยาน และทางรถยนต์ การกำหนดเส้นทางสัญจรควรกระทำอย่างละเอียดรอบคอบ

3) ความปลอดภัยและความสะดวก หมายถึง นิยามรักษาความปลอดภัย มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน มีป้ายบอกการจราจร และมีป้ายเตือนบริเวณที่มีอันตราย เช่น ถนนลื่น บ่อน้ำ คลอง ตลอดจนทำรั้วกั้นในบริเวณที่ไม่ปลอดภัย กั้นริมน้ำเมื่อสวนนั้นอยู่ใกล้สนามเด็กเล่น แยกทางเดินออกจากถนน

4) งานบำรุงรักษา การจัดตั้งสวนสาธารณะในแต่ละแห่งนับว่ามีความสำคัญอย่างมากแต่ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ความสมบูรณ์จะเกิดขึ้นเมื่อมีการบำรุงรักษาซึ่งจะต้องใช้เวลาและงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ต้องมีการบำรุงรักษาเป็นประจำและระยะยาว (อภิพงศ์ เทศแก้ว, 2526)

2.2 มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรฐานพื้นที่สวนสาธารณะมีหน่วยที่ใช้แสดงอยู่ 2 แบบ คือ หน่วยที่เป็นพื้นที่ต่อประชากร 1 คน และหน่วยที่เป็นพื้นที่ต่อประชาชน 1,000 คน ตามมาตรฐานการจัดการพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ได้กำหนดพื้นที่ในเมือง (Urban Area) ดังข้อมูลในตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 1 พื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศต่างๆ

ประเทศ	พื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (หน่วย 1,000 คน ต่อ ไร่)	พื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1 คน (หน่วย ต่อ ตารางเมตร)
ประเทศตะวันตก		
สหรัฐอเมริกา	25.0	40.0
อังกฤษ	17.0	23.0
โปแลนด์	9.4	15.0
ประเทศอเมริกา		
กลาง	13.0	20.8
เม็กซิโก	13.0	20.8
เปอร์โตริโก		
ประเทศในเอเชีย		
สิงคโปร์	6.8	10.9
ไทย	0.24	0.4

ที่มา : เดชา บุญค้ำ, “ข้อพิจารณาในการจัดที่พักผ่อนหย่อนใจ” วารสารเทศบาลนครหลวง.

12 พ.ย. 2515 หน้า 66.

จากการศึกษาเกี่ยวกับสวนสาธารณะในบางประเทศ (ตารางที่ 1) ปรากฏว่ามีความมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้เกิดจากตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และทางด้านกายภาพที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ เช่น กลุ่มประเทศตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ โปแลนด์ ที่มีเนื้อที่สวนสาธารณะสูงกว่ามาตรฐาน ยกตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีพื้นที่โล่งว่างสาธารณะ 40 ตารางเมตรต่อประชากรหนึ่งคน ประเทศตะวันตกได้เข้าสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) มาเป็นเวลานานแล้ว มีความก้าวหน้าทางการศึกษามีการพัฒนาด้านสวนสาธารณะ ซึ่งควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของเมือง การให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศตะวันตกสามารถพัฒนาสวนสาธารณะให้เกินระดับมาตรฐานได้ การเคลื่อนไหวของประชาชนเรียกร้องสวนสาธารณะในประเทศอังกฤษจนเกิดเหตุการณ์จลาจลที่เรียกว่า “ความเคลื่อนไหวครั้งแรกเพื่อสวนสาธารณะโดยมวลชน”

(The First People Park Movement) ทำให้มหาเศรษฐีที่คิดต้องมอบที่ดินให้เป็นสวนสาธารณะเพื่อแลกกับความปลอดภัยของตัวเองนับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นตัวแปรทางการเมืองการปกครอง

ประเทศในแถบเอเชีย ประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดมาตรฐานไว้เท่ากับ 6.8 ไร่ ต่อ ประชากร 1,000 คน หรือ 10.9 ตารางกิโลเมตร ต่อประชากร 1 คน การที่มาตรฐานนี้ต่ำกว่ามาตรฐานสากลและแตกต่างจากประเทศตะวันตก เพราะว่าภูมิภาคเอเชียมีความแตกต่างกันในด้านลักษณะภูมิอากาศ สังคม วัฒนธรรม ทั้งยังเป็นประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างไรก็ตามประเทศสิงคโปร์ก็ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับสมญานามว่า “อุทยานนครแห่งเอเชียอาคเนย์” (The Garden City of South East Asia) ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลสิงคโปร์ได้ใช้คุณค่าทางสังคม (Social Value) ที่เท่าเทียมกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้นถึงแม้จะมีมาตรฐานที่ไม่สูงเท่ากับของประเทศตะวันตกแต่ก็สามารถให้มีสวนสาธารณะที่จำเป็นต่อชีวิต สุขงาม และร่มรื่นถึงแม้ในเมืองจะเต็มไปด้วยตึกระฟ้า

ตาราง 2 มาตรฐานของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของสหรัฐอเมริกา

Active Recreation	เนื้อที่ต่อประชากร	ขนาดที่เหมาะสม
Active Recreation		
1. สนามเด็กเล่น	1.2 ไร่ ต่อ 1,000 คน	2.5 – 5 ไร่
2. สนามเล่นกีฬาเด็ก	3.5 ไร่ ต่อ 1,000 คน	7.0 ไร่
3. สนามกีฬา	8.5 ไร่ ต่อ 1,000 คน	35.0 ไร่
4. สนามเทนนิส สนามบาสเกตบอล	2.5 ไร่ ต่อ 1,000 คน	5.0 ไร่
Passive Recreation		
1. สถานที่ปิกนิก	10.0 ไร่ ต่อ 1,000 คน	50.0 ไร่
2. แล่นเรือ ตกปลา กรรเชียง	1.0 ไร่ ต่อ 25,000 คน	250.0 ไร่
3. สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ	2.5 ไร่ ต่อ 1,000 คน	50.0 ไร่

ที่มา : National Recreation and Park Association, National Park and Recreation and Open Space Standards. Washington, D.C. 1970.

2.3 หน้าที่ของสวนสาธารณะตามลำดับชั้น (The Functional Hierarchy of Park)

สวนสาธารณะในเมืองซึ่งนำพื้นที่ส่วนของเมืองมาใช้ประโยชน์ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนนั้นมีความแตกต่างกันออกไปในด้าน

2.3.1 ขนาด

2.3.2 รูปแบบของการใช้สอย

2.3.3 สิ่งอำนวยความสะดวก

2.3.4 ที่ตั้ง

2.3.5 ขอบเขตบริการ

ตาราง 3 ลำดับชั้นของสวนสาธารณะ

ลำดับชั้นของสวนสาธารณะ	องค์ประกอบ
สวนระดับเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณที่มีความสวยงามทางภูมิทัศน์ - บริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจ - สนามกีฬา - ที่เล่นเกมส์ ลานจักรยาน - สนามเด็กเล่น
สวนระดับย่าน	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณที่พักผ่อนแบบ passive recreation - สถานที่ปิกนิก - สิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษ เช่น ที่แสดงดนตรี ที่แสดงงาน ลานอเนกประสงค์ - สวนดอกไม้ - สนามเด็กเล่น
สวนระดับชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณพักผ่อนแบบ passive recreation - สวนดอกไม้ - สนามเล่นกีฬาสำหรับเด็ก - สนามเด็กเล่น

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับชั้นของสวนสาธารณะ	องค์ประกอบ
สวนละแวกบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - ที่พักผ่อนขนาดเล็ก (สนามหญ้า, ที่โล่ง) - สนามเด็กเล่น - ที่เล่น - เก้าอี้ ดิน ไม้ให้ร่มเงา

ที่มา : อมรรัตน์ กฤตยานวัช, “การศึกษาเพื่อวางแผนการจัดหาสวนสาธารณะในกรุงเทพฯ ในแง่ผังเมือง”. วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท, 2526 หน้า 251.

จากลักษณะความแตกต่างจากตัวกำหนดลำดับชั้น หรือแบบของสวนสาธารณะ (Order or Type of Parks) จากการศึกษาค้นคว้าถึงการจัดลำดับที่เป็นลักษณะสากลที่เป็นที่ยอมรับอยู่ในอันดับต่อไปนี้

- 1) สนามเด็กเล่น (Tot - lots)
- 2) สวนสาธารณะละแวกบ้าน (Neighborhood Parks)
- 3) สวนสาธารณะระดับชุมชน (Community Parks)
- 4) สวนสาธารณะระดับย่าน (District Parks)
- 5) สวนสาธารณะระดับเมือง (City Parks)
- 6) สวนสาธารณะระดับภูมิภาค (Regional Parks)

โดยอาศัยแนวคิดนี้และสภาพปัจจุบันของสวนสาธารณะตลอดจนลักษณะการใช้สวนสาธารณะจะช่วยให้เห็นลำดับสัคย์ (Hierarchy) ของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถทราบถึงระบบของสวนสาธารณะและพื้นที่ที่ยังขาดแคลนสวนสาธารณะระดับต่างๆ จัดความสำคัญของพื้นที่ที่เกิดแนวทางการพัฒนา

2.4 ลำดับชั้นในแง่พื้นที่ (Spatial Hierarchy)

ระดับของสวนสาธารณะในเมืองนั้นจะมีประชากรที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่บริการในลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สวนระดับล่างสุดจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยชนิดให้บริการประชาชนจำนวนน้อยภายในพื้นที่บริการอันจำกัด เมื่อระดับของสวนสาธารณะสูงขึ้นจะมีจำนวนประชากรและขนาดของพื้นที่บริการที่สูงขึ้นด้วย ในขณะที่เดียวกันก็จะครอบคลุมพื้นที่บริการของสวนสาธารณะระดับต่ำด้วย ทั้งนี้โอกาสในการพักผ่อนหย่อนใจในสวนสาธารณะระดับต่ำจึงถูก

จำกัดหากผู้ใช้บริการต้องการใช้บริการในสวนสาธารณะที่คิดว่า ก็ทำให้มีการเดินทางมากขึ้นเพื่อไปยังสวนสาธารณะที่มีระดับสูงกว่าหรือดีกว่าความต้องการ

2.5 แนวทางการจัดหาพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

สำหรับแนวทางในการจัดหาพื้นที่เปิดโล่งเพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะนั้นอาจได้มาจากการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมือง โดยการสำรวจหาพื้นที่ว่างที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาในเมืองต่างๆของประเทศอังกฤษ พบว่าแนวทางการได้มาซึ่งพื้นที่สีเขียวนั้น พื้นที่ที่พอจะหาได้หรือมีศักยภาพในการพัฒนามีดังนี้

2.5.1 ที่ดินซึ่งครอบครองโดยโรงงานร้าง และพื้นที่ที่ถูกละทิ้งใช้เป็นที่วางสิ่งของที่
ไม่ต้องการแล้ว เช่น ซากสิ่งของต่างๆ

2.5.2 ที่ดินขนาดเล็กมีพื้นที่ประมาณ 40 - 1,000 ตารางเมตร ซึ่งมีศักยภาพที่จะ
พัฒนา เช่น ที่บริเวณหัวมุมถนนตามศูนย์กลางเมือง

2.5.3 ที่ดินรอบสวนสาธารณะขนาดใหญ่ เช่น คลองรอบสวน

2.5.4 เส้นทางรถไฟเก่าที่ไม่ใช้แล้ว

2.5.5 คลอง ริมฝั่งแม่น้ำ

2.5.6 ที่ดินในนิคมอุตสาหกรรม (Industrial Complex) ที่ยังไม่ถูกใช้งานหรือกำลัง
รอการพัฒนาที่ดินที่มีการขายตัวในอนาคต แต่อาจจะไม่ได้ใช้และอยู่ในสภาพถูกทิ้งมาเป็น
เวลานานหลายปี

ประเภทของพื้นที่เปิดโล่งว่าง นักวิชาการต่างประเทศได้แบ่งใช้ 6 ประเภทด้วยกัน
ดังต่อไปนี้

- 1) บริเวณที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ พื้นที่ป่า ทุ่งหญ้า เหมืองแร่ พื้นที่
เกษตรกรรม ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ คลองส่งน้ำ
- 2) บริเวณน้ำท่วมถึงและลุ่มน้ำ (Flood Control and Drainage) ได้แก่ บริเวณที่ราบ
ลุ่ม ทางระบายน้ำ ลำธาร คูคลอง บริเวณที่มีการป้องกันการพังทลายของดิน
- 3) บริเวณสาธารณูปโภคของเมือง (Urban Utilities Space) ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน
บริเวณที่กำลังปรับปรุงโดยการถมดิน บริเวณโรงกำจัดน้ำเสีย
- 4) บริเวณที่อนุรักษ์และสงวนรักษา (Reserves and Preserves) ได้แก่ พื้นที่ป่าที่
กำหนดไว้เป็นเขตอนุรักษ์ แต่ยังไม่ได้จัดทำเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ บริเวณคุ้มครองสัตว์ป่า
พื้นที่สงวนไว้สำหรับพัฒนาเมือง

5) พื้นที่สีเขียวต่างๆ (Green Open Space) ได้แก่ พื้นที่ป่าทั้งหมดบริเวณที่ควบคุมการพัฒนาเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ เช่น สวนสัตว์เปิด วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สวนสาธารณะในเมือง สนามกอล์ฟ สนามเด็กเล่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส สถานที่ปิกนิก ที่ว่างที่เกิดจากการพัฒนาเมือง เช่น Green Belts, Greenways, Buffers, Plaza, Malls, Square

6) พื้นที่โล่งว่างตามแนวเส้นทางคมนาคม (Corridor Open Space) ได้แก่ ริมถนน ริมแม่น้ำ ริมทางรถไฟ ลานจอดรถ บริเวณที่จัดทำเป็นที่เว้นว่าง โดยการรักษาสภาพธรรมชาติไว้ (Scenic and Environment Corridor) (Joseph De Clara and Lee Koppelman, 1975.) ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แบ่งประเภทที่โล่งว่างไว้ดังนี้

(1) บริเวณที่เป็นแหล่งเกษตรกรรม (Agriculture Open Space)

(2) บริเวณที่ว่างทั่วไปซึ่งเกิดจากการพัฒนาเมือง เช่น ที่ว่างในสถาบันการศึกษาและสถาบันวัฒนธรรม (Cultural and Educational Open Space) ได้แก่ ที่ว่างในโรงเรียน ที่ว่างในมหาวิทยาลัย ที่ว่างในวัด ที่ว่างในพิพิธภัณฑน์ และที่ว่างในสถานที่ราชการต่างๆ และที่ว่างในบริเวณสาธารณูปโภคต่างๆ (Public Facilities) ได้แก่ ที่ว่างในโรงพยาบาล ที่ว่างในบริเวณสถานีรถไฟ ที่ว่างในบริเวณท่าหน้า ที่ว่างในสนามกอล์ฟ ที่ว่างในบริเวณสนามบิน ที่ว่างในบริเวณสุสาน และฌาปนสถาน

(3) สวนและบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ (Park and Recreation)

ได้แก่ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สนามเด็กเล่น และสนามกีฬา

2.6 พฤติกรรมการใช้เวลาว่าง

เวลาว่าง (Leisure) เป็นเวลาที่อิสระหลังจากความจำเป็นในชีวิตและการทำงาน สามารถที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์จากการมีเวลาที่เป็นอิสระ เวลาว่างสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) True Leisure เป็นเวลาที่ว่างเกิดขึ้นนอกเหนือจากการทำงานจริงๆ เกิดขึ้นโดยไม่มีภารกิจ บังคับ

2) Inforced Leisure เป็นเวลาที่เกิดขึ้นโดยไม่ปรารถนาที่จะให้เกิด เช่น การป่วย การตกงาน ดังนั้นเวลาว่างที่เกิดขึ้นในลักษณะ Inforced Leisure จะเป็นเวลาว่างที่เกิดขึ้นโดยไม่พึงประสงค์ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจะอยู่ในลักษณะตรงกันข้ามกับเวลาในลักษณะ True Leisure

ประโยชน์ของการใช้เวลาว่าง คือ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ จุดมุ่งหมายทั้งหมดของการใช้เวลาว่าง คือ การให้โอกาสแก่ประชาชนในการพัฒนาพรสวรรค์ และพัฒนาความสนใจ

ของตนเอง เป็นวิถีชีวิต และสภาพชีวิตวิถีชีวิตในการพักผ่อนเองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติ และมีสมาธิสงบทางจิตวิญญาณ เป็นอิสระให้แก่นิสัยชีวิตที่สงบในตนเองในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้อายุขัยมีการปรับปรุงตัวในอนาคต และเดวิดเองเองได้ใช้ชีวิตในรูปแบบของลอร์ดคัปตัน (Kaplan Max อ้างอิงใน พรหมภา สมญา, 2537)

2.6.1 ลักษณะการพักผ่อนหย่อนใจ

กิจกรรมที่กระทำในช่วงเวลาว่างในสถานที่ต่างๆที่ภายในอาคาร (Indoor) นอกอาคาร (Outdoor) ได้แบ่งประเภทของการพักผ่อน ดังต่อไปนี้

1) การพักผ่อนนอกรอาคาร (Outdoor Recreation)

- (1) การพักผ่อนนอกรอาคารที่เป็นของสาธารณะ (Public) ได้แก่ การเล่นกีฬา การเดินชมธรรมชาติ นั่งเล่น การพายเรือเล่น การปิกนิก ขับรถเล่น เป็นต้น
- (2) การพักผ่อนนอกรอาคารเป็นส่วนตัว (Private) ได้แก่ การทำสวน ปลูกผัก ว่ายน้ำ เล่นกีฬา ฯลฯ

2) การพักผ่อนภายในอาคาร (Indoor Recreation)

- (1) การพักผ่อนภายในอาคารที่เป็นของสาธารณะ (Public) ได้แก่ การเล่นกีฬาในร่ม การชมพิพิธภัณฑ์ การอ่านหนังสือในห้องสมุด
- (2) การพักผ่อนภายในอาคารที่เป็นส่วนตัว (Private) ได้แก่ การอ่านหนังสือ ฟังเพลง ดูโทรทัศน์ ทำงานอดิเรก ฯลฯ (เอี่ยมพร วิสมหมาย, 2527)

ลักษณะการพักผ่อนหย่อนใจที่คนเราต้องการและเลือกพักผ่อนตามความพอใจมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกันตามแนวคิดของ Brain Hackau สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) *Passive Recreation* เป็นการพักผ่อนที่ไม่ใช้การออกแรง ออกกำลังกายแต่เป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย ได้แก่

- 1) การชมชมธรรมชาติ ภูมิทัศน์เมือง
- 2) การได้ใกล้ชิดธรรมชาติ เช่น การไปเที่ยวน้ำตก การไปชมนก
- 3) การฟังเพลงในที่สาธารณะ
- 4) การนั่งเล่นในสวนสาธารณะ
- 5) การไปเที่ยวสวนสัตว์

2) Active Recreation เป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่ต้องออกแรง ออกกำลัง ได้แก่

- 1) การเดิน
- 2) การขี่จักรยาน
- 3) กานเล่นเรือ
- 4) การเล่นกีฬา
- 5) การวิ่งออกกำลังกาย

2.6.2 การพักผ่อนนอกบ้าน หรือการพักผ่อนกลางแจ้ง

เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการในชีวิตประจำวัน ในเมือง Lawrence Halrin ได้แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1) ชีวิตเพื่อสังคม มีความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้อื่นและ เปิดเผยตัวเอง (Extrovert) ได้แก่ ตามท้องถนนที่ว่างกว้างๆ อย่างพลาซ่า (Plaza) ในลานกว้างขนาดใหญ่ ศูนย์กลาง ในบริเวณต่างๆ เช่น ศูนย์เยาวชน สมาคมต่างๆ แหล่งพาณิชยกรรม ผู้คนที่เดินอยู่ตามร้านค้า พิพิธภัณฑฯ ท่าเรือ โรงภาพยนตร์ ไนต์คลับ ชีวิตเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในที่ต่างๆของเมือง ซึ่งจะมีคนมากมายมีการติดต่อกับปฏิสัมพันธ์กัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของเมือง เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

2) ชีวิตเพื่อความเป็นส่วนตัว ไม่เป็นทางการ (Informal) ปิดตัวเอง (Introvert) ต้องการความสงบเงียบต้องการออกไปจากผู้คนมากมาย เพื่อหาความสงบ และพักผ่อน ความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคล สนใจ กิจกรรมนันทนาการ และการที่ ขยายขอบเขตของกรนันทนาการ ให้กว้างขึ้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

1) ความสนใจด้านพลาซามัช ความสนใจด้านนี้มีอยู่ในทั่วไปแต่จะมีมากเป็นพิเศษ ในเยาวชนที่สนใจกิจกรรมประเภทที่ต้องใช้กำลัง

2) ความสนใจในเรื่องการคบค้าสมาคม โดยทั่วไปเราต้องการติดต่อกับกันและกัน ด้วยการพูดคุยกันด้วยการสนทนา ความสนใจนี้จะนำไปสู่การพักผ่อนหย่อนใจ

3) ความสนใจในเรื่องการอยู่ร่วมกับคนส่วนมากมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆที่สนใจ และพยายามแสวงหาประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้ปรับตัวเพื่อเข้าสังคม

นอกจากนั้นแล้วยังสามารถแบ่งประเภทความต้องการของมนุษย์ ออกได้เป็น 3 ประเภท
คือ

- 1) ความต้องการด้านร่างกาย
- 2) ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ
- 3) ความต้องการด้านความพักผ่อนหย่อนใจ เกี่ยวกับการใช้เวลาในหนึ่งวัน (24 ชั่วโมง) ของมนุษย์ประมาณการณ่ว่า 1/2 ของเวลาในแต่ละวันที่ดำรงชีวิตอยู่เป็นเวลาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ แบ่งเป็นเวลาสำหรับชีวิต 10 ชั่วโมง เวลาสำหรับหาเลี้ยงชีพ 9 ชั่วโมง เวลาสำหรับพักผ่อน 5 ชั่วโมง มนุษย์มีการจัดสรรเวลาที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมประจำวันพฤติกรรมของมนุษย์จึงผูกพันกับเวลาเสมอ (วิมลสิทธิ์ หรขางกรู, 2530)

ในอนาคตประชาชนจะมีเวลาว่างมากขึ้น ซึ่งเนื่องจาก

- 1) จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- 2) การประกอบอาชีพจะเป็นการใช้เวลาว่างเพียงหนึ่งส่วน (Part - time job) เพราะความเจริญด้านเทคโนโลยีจะพัฒนาอุตสาหกรรม ธุรกิจ การขนส่ง การสื่อสาร และบริการต่างๆ ให้ใช้เวลาได้น้อยลง ก่อให้เกิดเวลาว่างและการว่างงาน
- 3) ประชาชนจะมีสุขภาพที่ดีขึ้น และอายุยืนยาวเนื่องจากความเจริญทางด้าน การแพทย์และวิทยาศาสตร์
- 4) ประชาชนมีเงินมากพอที่จะจ่าย
- 5) ประชาชนมีการเคลื่อนย้ายมากกว่าเดิม
- 6) ประชาชนได้รับข่าวสารมากกว่าเดิม
- 7) มีการวางผังเมือง และ โครงการ ในการบริหารบ้านเมือง
- 8) คุณค่าส่วนบุคคล และความสนใจ

2.7 ประเภทของการพักผ่อนหย่อนใจ

ผู้ใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่มาพักผ่อนแบบ Passive Recreation มากกว่าแบบ Active Recreation ประชาชนจะนิยมมาพักผ่อนด้วยการนั่งเล่นเพื่อผ่อนคลายความเครียด เพื่อมาสูดอากาศบริสุทธิ์ และเพลิดเพลินกับธรรมชาติ

2.7.1 ความสัมพันธ์ของการใช้เวลาว่างกับวัย แนวความคิดเกี่ยวกับวัย และการใช้เวลาว่างมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) วัยเด็กอนุบาล เป็นวัยที่เตรียมเข้าโรงเรียนยังไม่มีการเรียน และยังไม่มีความคิดเกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง เนื่องจากวัยนี้ยังไม่ได้รับการสอนในเรื่องการแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ

2) วัยประถมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่เริ่มมีการเรียนการสอนในโรงเรียน การเลือกดำเนินการในการใช้เวลาว่างจะถูกกำหนดโดยผู้ปกครอง และจำนวนเงินที่เด็กจะได้รับ

3) วัยก่อนเข้าสู่วัยรุ่น จะเริ่มรู้สึกต่อการเล่นว่าเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ไม่ควรมีการบังคับ

4) วัยรุ่น เป็นวัยที่มีเวลาว่างมาก โดยจะหลีกเลี่ยงจากการศึกษา และการใช้เวลาว่างกับครอบครัว เมื่อวัยเด็กพ่อแม่จะเป็นผู้กำหนดการใช้เวลาว่างแต่เมื่อเด็กโตจนเข้าสู่วัยรุ่น พ่อแม่จะปล่อยให้เด็กให้ได้เลือกทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยมีการจำกัดเงิน เป็นการกำหนดความเป็นไปได้ของการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เด็กวัยรุ่นมักจะเลือกกิจกรรมนันทนาการที่มีลักษณะเป็นพาณิชย์ (Commercialized Recreation)

5) วัยผู้ใหญ่ จะเป็นวัยที่ใช้เวลาว่างในการทำงานเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในครอบครัวและส่วนตัว

จากแนวความคิดในด้านการใช้เวลาว่างดังกล่าว จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าเวลาว่างถ้าใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และเช่นกันเวลาว่างส่วนหนึ่งของมนุษย์ต้องสงวนไว้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation) เพราะการพักผ่อนหย่อนใจเป็นสิ่งจำเป็นที่มีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- 1) การพักผ่อนหย่อนใจทำให้สุขภาพแข็งแรง
- 2) การพักผ่อนหย่อนใจทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น
- 3) การพักผ่อนหย่อนใจทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- 4) ทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงความเป็นธรรมชาติ
- 5) การพักผ่อนหย่อนใจทำให้รู้จักเสียสละ และทำตนให้เป็นประโยชน์

ค่อส่วนรวม (เอื้อมพร วิสมหมาย, 2527)

2.8 พื้นที่ว่างสาธารณะ

พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองพิษณุโลกที่ชาวเมืองใช้พักผ่อนหย่อนใจ และประกอบกิจกรรมทางสังคมแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1) พื้นที่ว่างหน้าวัด โรงเรียน และสถานที่ราชการ มักเป็นลานหรือสนามหญ้าโล่ง ด้านหน้าอาคารซึ่งใช้ประกอบกิจกรรมได้หลายประเภท เช่น สนามหญ้าหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนสนามบึงปกติจะถูกใช้เป็นสนามฟุตบอลและสามารถเป็นสถานที่จัดคอนเสิร์ตหรือตลาดนัดได้ในบางครั้ง เช่นเดียวกับสนามหญ้าหน้าศาลากลางซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นที่ว่างที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองพิษณุโลก เพราะถูกใช้เป็นสถานที่ในการประกอบกิจกรรมทางสังคมระดับเมืองอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานกาชาด และงานเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น

2) พื้นที่ว่างแนวยาว เป็นที่ว่างที่เกาะไปตามแนวเส้นทางสัญจรในเมืองพิษณุโลก พบที่ว่างในลักษณะนี้อยู่ 3 ที่ คือ ที่ว่างริมแม่น้ำน่านซึ่งปัจจุบันถูกปรับปรุงเป็นสวนชมม่าน ที่ว่างเลียบริมเมืองที่ถูกปรับปรุงใหม่ให้เป็นที่เดินเล่นพักผ่อน และที่ว่างเลียบริมทางรถไฟซึ่งเดิมถูกใช้เป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในบางส่วน หากในปัจจุบันถูกปรับปรุงภูมิทัศน์แต่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์แต่อย่างใด

3) พื้นที่ว่างขนาดใหญ่ มักเป็นพื้นที่สีเขียวหรือเป็นสวนสาธารณะระดับเมืองขนาดตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไป ในปัจจุบันมีที่ว่างลักษณะนี้อยู่เพียงแห่งเดียวในเมืองพิษณุโลก คือ บึงราชนกก ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร แต่ในอนาคตอันใกล้จะมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่อีกแห่งอยู่ในเขตเมือง คือ สวนเฉลิมพระเกียรติฯ

4) พื้นที่ว่างขนาดเล็ก มักเป็นพื้นลานแข็งซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่จำกัดบริเวณที่มีความหนาแน่นสูง ได้แก่ วงเวียนหอนาฬิกา วงเวียนรถไฟ ลานเศรษฐกิจชุมชน ลานอนุสาวรีย์พระยาจักรี และสวนสาธารณะหน้ามัสยิดปากีสถาน

จะเห็นได้ว่าพื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองพิษณุโลกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ระดับเมือง ตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ซึ่งมีตำแหน่งกระจายอยู่ทั่วมือง โดยมีแนวแกนสำคัญเป็นพื้นที่ว่างแนวยาวเลียบริมแม่น้ำและริมทางรถไฟ การพัฒนาโครงข่ายพื้นที่ว่าง (Greenway system) ในเมืองพิษณุโลกจึงมีความเป็นไปได้หากมีการเริ่มเชื่อมโยงพื้นที่ว่างระดับเมืองที่กระจายเข้ามาหาแนวแกนพื้นที่ว่างหลัก 2 แนวแกน รวมทั้งเชื่อมโยงพื้นที่ระดับชุมชนที่ถูกจัดสรรเพิ่มเติมขึ้นมา ทำให้เกิดโครงข่ายของพื้นที่ว่างที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามระบบนิเวศวิทยา อันเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสวยงามให้กับเมืองเท่านั้น (ศิริรัตน์ เจริญกิจ, 2548)

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรนภา สมสุข (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ทำเลที่ตั้งของพื้นที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ที่ตั้งและการกระจายของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยการเปรียบเทียบกับการใช้ที่ดิน ลักษณะประชากรและเสนอพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าเมื่อเปรียบเทียบพื้นที่สวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบันกับมาตรฐานปรากฏว่าทุกตำบลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีพื้นที่สวนสาธารณะต่ำกว่ามาตรฐาน (1,000 คนต่อ 10 ไร่) แต่เมื่อนำพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน อันได้แก่ วัด ฼าปนสถาน และสุสาน ค่ายทหาร และเรือนจำ รวมทั้งสถานศึกษาที่กระจายอยู่ในเขตเทศบาลเข้าเพื่อพิจารณาปรากฏว่ามีอยู่ 9 ตำบลที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ได้แก่ ตำบลป่าแดด ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลป่าตัน ตำบลวัดเกตุ ตำบลหนองหอย ตำบลช้างคลาน ตำบลหายยา และตำบลท่าศาลา นอกจากนั้นตำบลมีพื้นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจสูงกว่ามาตรฐาน ส่วนลักษณะการใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่แล้วเป็นกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อย สำหรับปัญหาของสวนสาธารณะที่พบนั้น ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนไม่เพียงพอและสภาพของสวนสาธารณะสกปรกขาดการดูแลรักษา ส่วนประชาชนทั่วไปที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะเนื่องจากไม่มีเวลาว่างเป็นส่วนใหญ่และสภาพของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบันมีสภาพไม่น่าสนใจ

เหมือนจันทร์ พัฒโร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินศักยภาพทางพื้นที่เพื่อการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะในเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาที่ตั้ง รูปแบบการกระจายตัว ขนาด และประเภทของสวนสาธารณะ ศึกษาพฤติกรรมการใช้ความต้องการบริการสวนสาธารณะของประชาชน ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพบริการสวนสาธารณะในปัจจุบันกับความต้องการที่แท้จริง ศึกษาประเภทของสวนสาธารณะที่ประชาชนต้องการ และการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมจัดเป็นสวนสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า ในปี 2543 บริเวณเทศบาลนครศรีธรรมราชมีจำนวนประชากร 106,478 คน สวนสาธารณะจำนวน 10 แห่ง คิดเป็นพื้นที่ 42.15 ไร่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน 1.80 ไร่ต่อประชากร 1,000 คนพบว่า พื้นที่สวนสาธารณะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ มีเพียง 0.40 ไร่ต่อประชากร 1,000 คน สวนสาธารณะในปัจจุบันมีการกระจายตัวเป็นแบบสุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จัดอยู่ในละแวกบ้าน ในการศึกษาเพื่อการวางแผนงานในระยะยาวนั้น ภายในปี 2553 เทศบาลนครศรีธรรมราชควรมีพื้นที่สวนสาธารณะทั้งสิ้น 209.84 ไร่ จึงควรจัดหาพื้นที่เพิ่มเติมอีก 167.69 ไร่ และผลจากการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในการหาพื้นที่ที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ ปรากฏว่ามีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก 687.5 ไร่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมายและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ในการศึกษาครั้งนี้ประชากรกลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นประชาชนผู้ไปใช้บริการสวนสาธารณะ กลุ่มที่สองเป็นประชาชนผู้ที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ โดยจะสุ่มตัวอย่างประชาชนผู้ไปใช้สวนสาธารณะจำนวน 100 ตัวอย่าง ส่วนผู้ที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ 100 ตัวอย่าง โดยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ข้อมูลขั้นต้น/ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ

2.1.1 ที่ตั้งของสถานที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

2.1.2 การใช้ที่ดินบริเวณรอบสถานที่เปิดโล่ง

2.1.3 สภาพของสถานที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

- พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

- การใช้เวลาว่างในการพักผ่อนของประชาชน

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารการวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.2.1 แนวความคิดในการศึกษาและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.2.3 แผนที่แสดงการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่ศึกษา

2.2.4 แผนที่แสดงจำนวนประชากร

2.2.5 แผนที่แสดงสิ่งบริการสาธารณะที่จำเป็นในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

- แผนที่แสดงที่ตั้งวัด

- แผนที่แสดงที่ตั้งสถานที่ราชการ

- แผนที่แสดงที่ตั้งสถานศึกษา

2.2.6 แหล่งที่มาของข้อมูล

- สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยออสเตรีย
- ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจะเก็บจากแผนที่และการสำรวจข้อมูลภาคสนาม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ใช้ในการสร้างข้อมูลแผนที่แสดงเขตพื้นที่ศึกษา ที่ตั้งสวนสาธารณะ และสิ่งบริการสาธารณะต่างๆ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก โดยการนำข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามและเอกสารที่เกี่ยวข้องมากำหนดจุดลงบนภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อสร้างแผนที่ต่างๆ

4. วิธีการศึกษา

4.1 การเก็บรวบรวมและทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

4.2 การศึกษาภาคสนาม ได้แก่ การสำรวจพื้นที่ศึกษาจริง เพื่อเป็นข้อมูลที่จะต้องนำมาใช้ในการสร้างแผนที่แสดงลักษณะที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก โดยในการศึกษาหาพื้นที่ที่มีศักยภาพนั้นจะมีหลักการในการศึกษา ดังนี้

1) เปรียบเทียบความเหมาะสมของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่มีอยู่แล้วในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกกับมาตรการต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นบริเวณต่างๆภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกที่ขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่ง

2) ในเขตพื้นที่ขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจนั้น เนื่องจากในปัจจุบันที่ดินมีราคาสูง จึงมีโอกาสน้อยที่จะซื้อหรือเวนคืนที่ดินเพื่อมาสร้างที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้นจึงควรนำพื้นที่เปิดโล่งเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น สนามเด็กเล่น สนามกีฬาในสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจได้มาจัดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าไปใช้ประโยชน์

3) การหาพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจนั้น ควรจะนำเอาลักษณะเฉพาะของเมืองพิษณุโลกเข้ามาพิจารณาด้วยซึ่งเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองที่มีวัดและโบราณสถาน และศาสนสถานที่สำคัญอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งควรหาทางนำเอาสถานที่เหล่านี้มาพัฒนาให้เป็นสถานที่เปิดโล่งสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจในบางประเภทที่ไม่ขัดแย้งกับกิจกรรมหลักของสถานที่เหล่านั้น

4.3 ศึกษาพฤติกรรมของผู้มาใช้บริการ และทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่ไปใช้บริการสวนสาธารณะ โดยการสังเกตและการใช้แบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจมาลงในแผนที่แล้วเปรียบเทียบกับลักษณะประชากร และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

5.2 กำหนดมาตรฐานสำหรับการคัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

5.3 วิเคราะห์ลักษณะการใช้สวนสาธารณะของประชาชน ทัศนคติ ของประชาชนทั้งผู้ที่ไปใช้บริการและไม่ไปใช้บริการ โดยการหาอัตราส่วนร้อยละ

6. การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกนำเสนอในรูปแบบของการศึกษาเชิงพรรณนา ซึ่งประกอบด้วยแผนที่ ตาราง พร้อมกับข้อสรุป และใช้ผลการศึกษาที่ได้เป็นพื้นฐานในการเสนอแนะต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

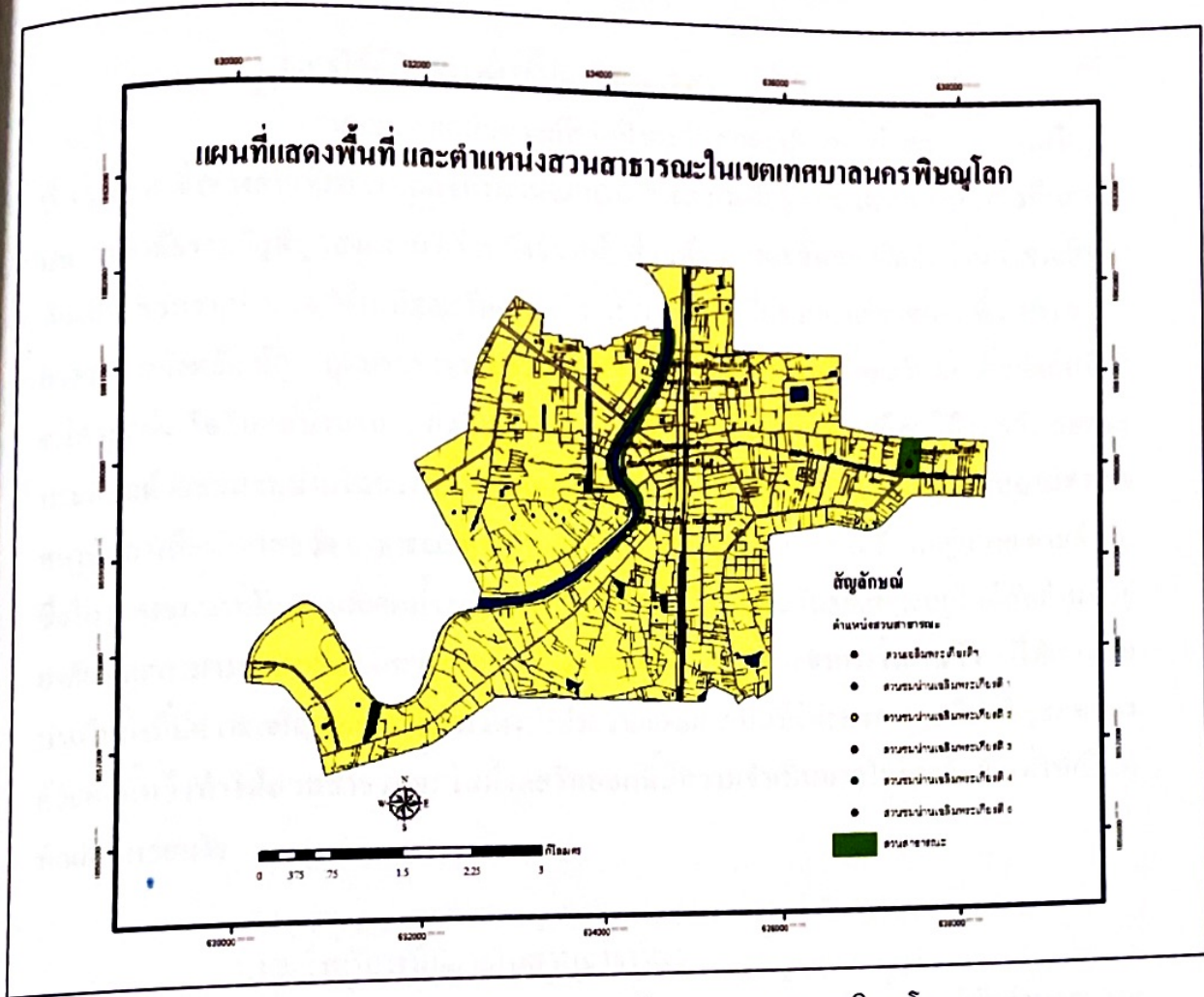
การศึกษาสภาพของสวนสาธารณะที่มีอยู่ปัจจุบันในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกเพื่อที่จะได้ทราบสภาพปัจจุบันของสวนสาธารณะ เพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับประชากรและลักษณะการใช้ที่ดินว่ามีความเหมาะสมกันหรือไม่ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการพิจารณาหาพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ ซึ่งในปัจจุบันสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีอยู่ 2 แห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 สวนสาธารณะริมน้ำ่าน หรือสวนขมน่านเฉลิมพระเกียรติ

1.1.1 ความเป็นมาของสวนสาธารณะ

เกิดขึ้นจากโครงการสวนขมน่านของเทศบาลนครพิษณุโลกเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งสองฝั่งริมน้ำ่านกลางเมืองพิษณุโลกให้เป็นพื้นที่สวนสาธารณะ และรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจะแบ่งพื้นที่ของสวนสาธารณะออกเป็น 5 ช่วง ดังนี้

- สวนขมน่าน 1 บริเวณตั้งแต่วัดราชบูรณะ - สะพานเอกาทศรถ ประกอบไปด้วยสวนสาธารณะ ลานกิจกรรมเมือง และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
- สวนขมน่าน 2 บริเวณตั้งแต่สะพานเอกาทศรถ - ตลาดใต้ ประกอบไปด้วยพื้นที่สีเขียว ตลาดกลางคืนและศูนย์อาหารพื้นเมือง
- สวนขมน่าน 3 บริเวณตั้งแต่ศาล - สะพานเอกาทศรถ ประกอบไปด้วยสวนสาธารณะ และพื้นที่ค้าขายสินค้าท้องถิ่น
- สวนขมน่าน 4 บริเวณตั้งแต่สะพานนเรศวร - หน้าค่ายเอกาทศรถ ประกอบไปด้วยสวนสาธารณะ และอฒจรรย์นั่งชมการแข่งขันเรือ
- สวนขมน่าน 5 บริเวณหน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

ภาพ 3 ตำแหน่งสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

ภาพ 4 ป้ายสวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ

1.1.2 การใช้ที่ดินบริเวณรอบสวนสาธารณะ

สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติฝั่งตะวันตกจะประกอบด้วยสวนชมน่านในช่วงที่ 3 และ 4 ซึ่งทางด้านทิศตะวันตกของสวนชมน่าน 3 จะเป็นที่อยู่อาศัย และสถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนวังจันทน์) ส่วนด้านทิศตะวันออกติดกับร้านค้าขายสินค้าท้องถิ่น สวนชมน่าน 4 ด้านทิศตะวันตกจะติดกับศาลหลักเมือง สถานที่ราชการ ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ห้องสมุดประชาชน พระราชวังจันทน์ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกจะติดกับที่นั่งชมการแข่งขันเรือริมน้ำน่าน และในส่วนของสวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติฝั่งตะวันออกจะประกอบด้วยสวนชมน่านในช่วงที่ 1 2 และ 5 ซึ่งด้านทิศตะวันออกของสวนจะติดสถานีตำรวจ สถาบันการศึกษาต่างๆ วัด สาธารณะสุข ย่านการค้า ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า ที่อยู่อาศัย ตามลำดับ ซึ่งในสวนชมน่านฝั่งตะวันออกนี้จะมีความเจริญมากกว่าในฝั่งตะวันตกเพราะอยู่ใกล้กับย่านที่อยู่อาศัย และสามารถเดินทางได้สะดวกกว่าเนื่องจากมีรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่าน จึงทำให้สวนชมน่านในฝั่งนี้มีความเจริญมากกว่า มีการจัดงานประจำเมืองและเป็นที่ยจัดงานเทศกาลที่สำคัญของเมืองด้วยดังนั้นจึงทำให้สวนสาธารณะในฝั่งตะวันออกนี้มีความจำเป็นมากในการจัดพื้นที่ให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

1.1.3 สิ่งบริการที่มีภายในสวนสาธารณะ

สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติหรือสวนสาธารณะริมน่านมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในพื้นที่ดังต่อไปนี้ ดังนี้

1) สนามเด็กเล่น จะอยู่ในสวนชมน่าน 1 ฝั่งตะวันออกติดกับทางเดินและถนน ซึ่งจะประกอบด้วยเครื่องเล่นสำหรับเด็กได้แก่ บันไดเลื่อน ชิงช้า เป็นต้น

ภาพ 5 สนามเด็กเล่นบริเวณสวนชมน่าน

- 2) ม้านั่ง จะมีกระจายไปตามทางเดินติดกับถนน
- 3) ห้องน้ำชายหญิงจะอยู่ด้านทิศใต้ของสวนชมน่าน 1 ฝั่งตะวันออก

ภาพ 6 ห้องน้ำชายหญิงบริเวณสวนชมน่าน

- 4) อาคารที่ทำการให้ความสะดวกแก่ประชาชน เช่น ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเทศบาลนครพิษณุโลก อยู่ในสวนชมน่าน 1 ฝั่งตะวันออก
- 5) มีพิพิธภัณฑ์ชาวแพจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวเมืองพิษณุโลกในอดีต ซึ่งจะจัดแสดงอยู่ในสวนชมน่าน 1

ภาพ 7 พิพิธภัณฑสถานชาวนาแพ่งจังหวัดพิษณุโลก

6) ร้านขายอาหารและเครื่องดื่มอยู่ติดกับทางเดินเรียบไปตามถนน ซึ่งจะมี
อยู่ในสวนชมน่าน 1 2 3 และ 5

ภาพ 8 ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม

ใกล้กับสนามเด็กเล่น

7) เครื่องออกกำลังกาย จะอยู่ในสวนชุมชนส่วนที่ 1 ติดทางเดินและถนน

ภาพ 9 เครื่องออกกำลังกาย

8) การเข้าถึงพื้นที่ เนื่องจากสวนสาธารณะตั้งอยู่ในเขตตัวเมือง ใกล้กับถนนสายหลักมีรถประจำทางผ่านสามารถเข้าถึงได้สะดวกมีป้ายรถประจำทาง

ภาพ 10 ป้ายจอดรถประจำทาง

9) กลุ่มประชาชนที่เข้ามาใช้สวนสาธารณะ ส่วนใหญ่จะมาเพื่อออกกำลังกาย โดยการวิ่งไปตามทางเดินติดกับแม่น้ำน่านที่มีทางเดินเรียบไปตามแม่น้ำตลอดทั้งพื้นที่ทั้ง 2 ฝั่งของแม่น้ำทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกโดยส่วนมากจะมาใช้บริการมากในส่วนของถนนสุขภาพ คือ สวนชมน่าน 1 มากที่สุด รองลงมาคือสวนชมน่าน 3 และประชาชนบางส่วนก็มานั่งพักผ่อนอยู่ใต้ร่มไม้ ริมแม่น้ำ และยังมีนักเรียน นักศึกษามานั่งพักผ่อนและนั่งรับประทานอาหารภายในสวน ระหว่างการรอรถประจำทาง รถรับส่ง ซึ่งผู้ที่มาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่จะจะนั่งกระจายไปตามร่มไม้ริมทางเดินติดกับแม่น้ำ ริมทางเดินติดกับถนน

ภาพ 11 พฤติกรรมของผู้มาใช้สวนสาธารณะ

10) ปัญหาที่พบภายในสวนสาธารณะ

- (1) มีขยะกระจัดกระจายในบางส่วนบริเวณที่ประชาชนไปนั่งพักผ่อน เช่น ใต้ร่มไม้ และจำนวนถังขยะที่อาจมีจำนวนน้อยเกินไป
- (2) สิ่งอำนวยความสะดวกบางประเภทมีน้อยเกินไป เช่น ม้านั่ง เครื่องเล่นสำหรับเด็กบางชนิดชำรุด เครื่องออกกำลังกายที่มีจำนวนน้อย
- (3) ความไม่เป็นระเบียบของร้านค้าที่มาตั้งในส่วนริมทางเดินที่ติดกับถนน
- (4) ในช่วงเวลาเลิกเรียนของสถาบันการศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงจะทำให้เกิดการจราจรคับคั่งมากทำให้ประชาชนผู้ที่มาใช้บริการอาจจะไม่สะดวกในการเข้าถึง และอาจจะมีปัญหาในเรื่องสถานที่จอดรถที่มีอยู่อย่างจำกัด

(5) ในช่วงเวลาที่มีการจัดงานเทศกาลต่างๆ ผู้มาใช้บริการการจราจรที่คับคั่งมากเนื่องจากในส่วนของงานในส่วนชมน่าน 1 มีอยู่อย่างจำกัดและอยู่ในเส้นทางจราจรหลักของเมืองซึ่งอยู่ใจกลางเมืองด้วย

11) ลักษณะพิเศษของสวนสาธารณะ เป็นสวนสาธารณะที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเรียบไปตาม 2 ฝั่งแม่น้ำน่าน และเป็นสถานที่ที่ประชาชนรู้จักเนื่องมาจากใช้เป็นพื้นที่ในการจัดงานเทศกาลต่างๆ ที่มีขึ้นในจังหวัดพิษณุโลก อันได้แก่

(1) งานมหกรรมอาหารของทุกปี โดยเทศบาลนครพิษณุโลกจะจัดงานขึ้นเป็นประจำทุกปีในพื้นที่สวนชมน่าน 1

(2) งานวัดใหญ่ซึ่งจะจัดขึ้นทุกปีในบริเวณวัดพระรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและสวนชมน่าน 4 และ 5 ทั้ง 2 ฝั่งแม่น้ำน่าน โดยจะมีร้านขายสินค้าจำนวนมากมาเปิดขายบริเวณริมถนนทางเดินของทั้ง 2 ฝั่งและรอบวัด

(3) งานกาชาด ซึ่งจะจัดขึ้นในบริเวณพื้นที่ศาลากลางจังหวัดศาลหลักเมือง ที่ว่าการอำเภอ และส่วนทางด้านทิศใต้ของสวนชมน่าน 4 บางส่วน

(4) งานลอยกระทง ซึ่งจะจัดเป็นประจำทุกปีบริเวณสวนชมน่าน 1 4 และ 5

(5) งานแข่งเรือประจำปีซึ่งจะจัดขึ้นที่สวนชมน่าน 4 และ 5 ซึ่งมีอัตรารายได้สำหรับนั่งชมการแข่งขันเรือทั้ง 2 ฝั่งแม่น้ำน่าน

นอกจากนี้ในส่วนของสวนชมน่าน 1 ยังเป็นที่จัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะมีเวทีสวนชมน่านใช้สำหรับจัดกิจกรรมสำคัญต่างๆ และในส่วนของสวนชมน่าน 2 ที่เป็นตลาดกลางคืนและศูนย์อาหารที่สำคัญซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเป็นจำนวนมาก

ภาพ 12 เวทีสวนชมน์าน

1.2 สวนเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา

1.2.1 ความเป็นมาของสวนสาธารณะ

สวนเฉลิมพระเกียรติฯ หรือสวนเรื่อนแพนี้ ตั้งอยู่บริเวณแยกเรื่อนแพบนพื้นที่ว่างเปล่าประมาณ 150 ไร่ ซึ่งเดิมเป็นทัศนสถานเปิดอรัญญิก แต่ต้องการปรับปรุงพื้นที่สำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชนเมืองพิษณุโลก และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเมือง ปัจจุบันสวนสาธารณะแห่งนี้ยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์แต่ก็เปิดให้ประชาชนเข้าไปใช้บริการได้ในบางส่วน

ภาพ 13 โครงการสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ช่วงระยะที่ 2

1.2.2 การใช้ที่ดินบริเวณรอบสวนสาธารณะ

ทิศใต้คือบริเวณหน้าสวนจะติดกับถนนใหญ่หรือสี่แยกเรือนแพ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกจะติดกับที่อยู่อาศัย บ้านจัดสรร ของประชาชน ส่วนทางด้านทิศตะวันตกติดกับสถานีตำรวจท่องเที่ยวพิษณุโลก และด้านทิศเหนือของสวนนั้นเป็นพื้นที่โล่งว่างซึ่งรอดำเนินการในการสร้างสวนสาธารณะต่อในช่วงโครงการระยะที่ 2

ภาพ 14 พื้นที่โล่งว่างบริเวณรอบสวนเฉลิมพระเกียรติฯที่กำลังดำเนินการก่อสร้าง

1.2.3 สิ่งบริการที่มีภายในสวนสาธารณะ

สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติฯ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในพื้นที่ คือ ลานอเนกประสงค์ หรือลานกิจกรรม เป็นลานกว้างสำหรับให้ประชาชนมาประกอบกิจกรรมยามว่าง เช่น วิ่งออกกำลังกาย เล่นกีฬาต่างๆ เป็นต้น

ภาพ 15 กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนที่มาใช้บริการ

1.2.4 การเข้าถึงพื้นที่ เนื่องจากสวนแห่งนี้ตั้งอยู่ไกลออกจากตัวเมืองที่เป็นย่านการค้าสำคัญจึงทำให้การเดินทางเข้าถึงในพื้นที่ต้องใช้รถส่วนตัวจึงจะสะดวกกว่า เนื่องจากรถโดยสารประจำทางที่วิ่งผ่านนั้นไม่สามารถจอดรับส่งได้ในบริเวณใกล้กับสวนเนื่องจาก สวนตั้งอยู่ใกล้กับสี่แยกที่มีการจราจรอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้การเข้าถึงพื้นที่สวนไม่สะดวกมากนัก

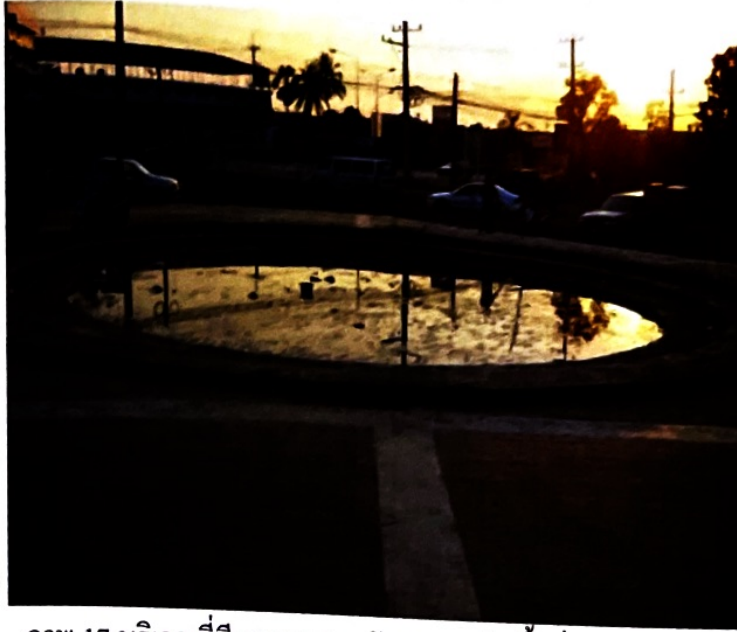
1.2.5 ประชาชนที่มาใช้บริการ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชาชนที่เข้ามาใช้สวนเพื่อออกกำลังกาย โดยการวิ่งไปตามทางเดิน บางส่วนมาเพื่อเล่นกีฬา และบางส่วนมาเพื่อพบปะสังสรรค์กัน

ภาพ 16 ป้ายสวนเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา

1.2.6 ปัญหาที่พบภายในสวนสาธารณะ

1) มีขยะกระจัดกระจายไปบางส่วนบริเวณที่ประชาชนไปนั่งพักผ่อน เช่น ใต้ร่มไม้ และปัญหาเรื่องไม่มีถังขยะ

ภาพ 17 บริเวณที่มีเศษขยะกระจัดกระจายในพื้นที่สวนสาธารณะ

2) ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ม้านั่ง เครื่องเล่นสำหรับเด็ก เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น

1.2.7 ลักษณะพิเศษของสวนสาธารณะ เป็นสวนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ว่างเปล่าประมาณ 150 ไร่ ที่กำลังปรับปรุงพื้นที่ปัจจุบันได้ดำเนินการเสร็จไปส่วนหนึ่งแล้ว และกำลังดำเนินการสร้างต่อซึ่งอยู่ระหว่างการรอกงบประมาณ โดยหากสร้างเสร็จสมบูรณ์สวนแห่งนี้จะเป็นสวนขนาดใหญ่ที่สุดในพิษณุโลกซึ่งจะประกอบไปด้วย อาคารต่างๆ เช่น อาคารขายสินค้า พื้นที่พักผ่อน สวนพฤกษศาสตร์ สวนปฏิบัติธรรม พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าจำพวกนกน้ำ

นอกจากสวนสาธารณะที่กล่าวมาข้างต้นแล้วเทศบาลนครเมืองพิษณุโลกยังได้พัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณที่โล่งว่างต่างๆอีกหลายพื้นที่ ดังนี้

1) ที่โล่งว่างริมคูเมืองทั้ง 2 ด้าน

เป็นพื้นที่ว่างคั่นระหว่างริมน้ำกับถนนทั้งสองฝั่งคูเมืองที่ยังหลงเหลืออยู่ได้รับการปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่ออนุรักษ์บริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และส่งเสริมเอกลักษณ์ของเมืองพิษณุโลก

2) ลานเศรษฐกิจชุมชน

เป็นพื้นที่ลานกว้างติดกับถนนสร้างขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการมีพื้นที่ค้าขายสำหรับสนับสนุนระบบเศรษฐกิจในชุมชน และมีพื้นที่ว่างสำหรับประกอบกิจกรรมในสังคมภายในระหว่างชุมชนในพื้นที่ที่จะประกอบด้วย

- หอสมุดเทศบาลนครเมืองพิษณุโลก
- ร้านค้าสินค้าภายในชุมชน เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าผลิตภัณฑ์ภายใน

ชุมชน เป็นต้น

- ลานกิจกรรม
- ลานกีฬา
- พื้นที่จอดรถ

3) บริเวณเนินคูตัวพระยาจักรี

บริเวณเนินคูตัวพระยาจักรีเดิมพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของเทศบาลนครพิษณุโลกเก่าต่อมาได้มีการปรับปรุงนำมาสร้างเป็นบริเวณเนินคูตัวพระยาจักรีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม และเป็นการพัฒนาเสริมสร้างเอกลักษณ์ท้องถิ่น

4) สวนหน้ามัสยิดปากีสถาน

เดิมเป็นพื้นที่โล่งว่างอยู่ระหว่างถนนและรางรถไฟโดยได้ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้เป็นสถานที่ที่มีความเรียบร้อยและสวยงาม เหมาะสมสำหรับใช้เป็นที่นั่งเล่น และพักผ่อน

5. ที่โล่งว่างหน้าเทศบาลนครพิษณุโลก

เป็นที่โล่งว่างหน้าเทศบาลนครพิษณุโลก ประกอบด้วย เครื่องออกกำลังกาย อยู่ติดกับถนนที่คั่นระหว่างเทศบาลกับที่โล่ง

1.3 สรุปสภาพสวนสาธารณะในปัจจุบัน

สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีไว้ให้ประชาชนเข้าไปใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจนั้นสรุปได้ว่ามี 2 ลักษณะ คือ เป็นสวนแบบที่ให้บริการด้านการพักผ่อนแบบเฉื่อย คือ เป็นสถานที่ที่มีไว้ให้ประชาชนได้ชื่นชมกับธรรมชาติ หรือนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วย สวนสาธารณะริมน้ำ่าน หรือ สวนชมม่านเฉลิมพระเกียรติ และสวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เฉลิมพระชนพรรษา 80 พรรษา และประเภทที่ให้ประชาชนได้ออกกำลังกายหรือพักผ่อนแบบกระฉับกระเฉง ได้แก่ สวนสาธารณะริมน้ำ่าน หรือ สวนชมม่านเฉลิมพระเกียรติ สิ่งบริการที่มีในสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นมีความแตกต่างกันตามขนาดของสวนสาธารณะ

1.3.1 สวนขนาดใหญ่ ได้แก่ สวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา และ สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติหรือสวนสาธารณะริมน้ำ่าน มี
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวน ดังนี้

ต้นไม้ยืนต้น

วิ่งออกกำลังกาย

1) บริเวณที่ใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ สนามหญ้า รั้วไม้ ต้นไม้ยืน

2) บริเวณที่พักผ่อนสำหรับเด็ก เช่น สนามเด็กเล่น

3) บริเวณที่ใช้พักผ่อนแบบกระฉับกระเฉง คือ พื้นที่รอบสวนที่ใช้สำหรับ

4) บริเวณลานกิจกรรม เช่น ลานอเนกประสงค์

5) อาคารที่ทำการต่างๆ

6) สาธารณูปโภค เช่น ห้องสุขา ไฟฟ้า ประปา ดงขยะ

7) อื่นๆ เช่น ลานจอดรถ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้มีมากชนิด

ในสวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติหรือสวนสาธารณะริมน้ำ่าน ส่วนสวนเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษาหรือสวนเรือนแพนั้น ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวก
ในพื้นที่น้อยเนื่องจากเป็นสวนที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่และยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์

1.3.2 สวนขนาดเล็ก ได้แก่ สวนที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจต่างๆ
เช่น ที่โล่งว่างริมคูเมืองทั้ง 2 ด้าน ลานเศรษฐกิจชุมชน บริเวณเนินคูตัวพระยาจักรี ที่โล่งว่างหน้า
เทศบาลนครพิษณุโลก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่

ให้ร่มเงา

1) บริเวณพักผ่อนแบบ Passive Recreation เช่น สนามหญ้า รั้วไม้ ต้นไม้

2) สนามเด็กเล่น

3) สาธารณูปโภค เช่น ห้องสุขา ไฟฟ้า ประปา ดงขยะ

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าสวนสาธารณะที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในเขตเทศบาล
นครพิษณุโลกนั้นยังมีอยู่น้อย และกระจุกตัวอยู่ในแหล่งพื้นที่ที่มีความสำคัญใจกลางเมืองส่วนพื้นที่
ที่อยู่ไกลจากตัวเมืองนั้นยังขาดสวนที่มีประสิทธิภาพสำหรับให้ประชาชนได้ใช้พักผ่อนหย่อนใจมี
แต่พื้นที่ขนาดเล็กที่จะสร้างเพื่อต้องการปรับปรุงทัศนียภาพของพื้นที่และ ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวก
ในสถานที่ทำให้ประชาชนต้องเดินทางไกลเพื่อมาใช้บริการสวนสาธารณะในตัวเมือง

ตาราง 4 ถึงบริการที่มีในสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

ชื่อสวนสาธารณะ	สิ่งบริการที่มีในสวนสาธารณะ																					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1. สวนชมน่านเฉลิม พระเกียรติ	/	/	/	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
-สวนชมน่าน 1	/	/	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
-สวนชมน่าน 2	/	/	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
-สวนชมน่าน 3	/	/	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
-สวนชมน่าน 4	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
-สวนชมน่าน 5	/	/	-	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
2. สวนเฉลิมพระ เกียรติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวเฉลิม พระชนมพรรษา 80 พรรษา	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

สัญลักษณ์

/ สิ่งบริการที่มีในสวนสาธารณะ

- ไม่มีสิ่งบริการในสวนสาธารณะ

1. ที่จอดรถ	12. แสงสว่างในเวลากลางคืน
2. ร้านขายของ	13. สนามเด็กเล่น
3. สนามหญ้า	14. เครื่องออกกำลังกาย
4. สวนหย่อม	15. ห้องน้ำชาย - หญิง
5. สระน้ำ	16. น้ำดื่ม
6. แปลงดอกไม้	17. ทางเท้า
7. รมไม้	18. บริเวณที่จัดกิจกรรมหรือ ลานอเนกประสงค์
8. อาคารที่ทำการ	19. แผนผังแสดงขอบเขต
9. ศาลา	20. ป้ายบอกชื่อสวนสาธารณะ
10. ม้านั่ง	21. ขามรักษาความปลอดภัย
11. ถังขยะ	22. บริเวณปีกนิก

2. ลักษณะการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

การศึกษาส่วนนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ศึกษาจากประชาชนที่ไปใช้สวนสาธารณะ โดยการสัมภาษณ์ ประชากรตัวอย่าง 100 ตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 70 ปี และส่วนที่ไม่ไปใช้บริการสวนสาธารณะจำนวน 100 ตัวอย่าง เช่นกัน ซึ่งการศึกษาประชาชนที่ไปใช้สวนสาธารณะมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการใช้สวนสาธารณะ และสภาพปัญหาที่พบในการใช้ และประชาชนที่ไม่ไปใช้บริการจะศึกษาถึงสาเหตุที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ เพื่อนำผลการศึกษามานำเสนอเป็นแนวทางในการปรับปรุงสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

2.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้มาใช้บริการสวนสาธารณะ

คุณลักษณะทางประชากรของประชาชนผู้ไปใช้สวนสาธารณะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีอาชีพนักศึกษามากที่สุด มีอายุในช่วง 21 – 40 ปีมีมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอายุ 10 – 20 ปี มีรายได้ในช่วง 10,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด และมีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ (ตาราง 5)

ตาราง 5 ลักษณะทั่วไป และลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้มาใช้สวนสาธารณะ

ลักษณะทั่วไป และลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	44	44
หญิง	56	56
รวม	100	100
2. อายุ		
10-20 ปี	29	29
21-40 ปี	30	30
41-60 ปี	22	22
มากกว่า 60 ปี	19	19
รวม	100	100
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	12	12
มัธยมศึกษา	15	15
อาชีวศึกษา	22	22
ปริญญาตรี	25	25
สูงกว่าปริญญาตรี	22	22
อื่นๆ	4	4
รวม	100	100

ตาราง 5 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป และลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
4. อาชีพ	8	8
รับจ้าง	19	19
ค้าขาย	33	33
รับราชการ	5	5
เกษตรกรกรรม	35	35
นักศึกษา/นักเรียน		
รวม	100	100
5. รายได้		
น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน	29	29
5,000 – 10,000 บาท/เดือน	25	25
มากกว่า 10,000 บาท/เดือน	46	46
รวม	100	100

2.2 ข้อมูลการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

ประชาชนที่มาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก แต่มีประชากรแฝงบางส่วนที่เป็นประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาล และประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างจังหวัดบางส่วน โดยส่วนใหญ่ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมาพักผ่อนในแบบ Active Recreation มากกว่า Passive Recreation ประชาชนจะนิยมมาออกกำลังกาย และใช้เครื่องออกกำลังกาย ซึ่งจะพบมากในบริเวณสวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ ส่วนในแบบ Passive Recreation นั้นส่วนมากจะมาเพื่อพบปะเพื่อนฝูง พาลูกหลานมาเที่ยว และเล่นเครื่องเล่นที่สนามเด็กเล่น ส่วนในสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ก็ประเภทการพักผ่อนในแบบเดียวกับสวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ แต่มีประชาชนมาใช้บริการน้อยกว่า (ตาราง 6)

ตาราง 6 กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ใช้สวนสาธารณะ

ประเภทกิจกรรม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ออกกำลังกาย	53	53
พาลูกหลานมาเที่ยว	8	8
อ่านหนังสือ	6	6
พบปะเพื่อนฝูง	27	27
ปิกนิก	5	5
อื่นๆ	1	1
รวม	100	100

ส่วนการเดินทางมายังสวนสาธารณะของประชาชน ส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยยานพาหนะส่วนตัวมีทั้งรถยนต์และรถมอเตอร์ไซค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรถมอเตอร์ไซค์มีมากที่สุด รองลงมาเดินทางโดยการเดินเท้า รถโดยสารประจำทาง และจักรยาน ตามลำดับ (ตาราง 7) ความถี่ของการใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่จะไม่แน่นอน ประชาชนจะมาใช้ประจำส่วนใหญ่อาทิตย์ละ 4-5 ครั้งต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีประชาชนที่มาใช้บริการครั้งแรกโดยแวะมาเที่ยวที่สวนสาธารณะ (ตาราง 8) สำหรับเวลาในการมาใช้สวนสาธารณะจากการศึกษาพบว่า เวลาของผู้มาใช้สวนสาธารณะจะมีอยู่ 2 ลักษณะที่นิยมมาใช้บริการกันมาก คือ ในช่วงเช้าและช่วงเย็น และจะมากที่สุดในช่วงเย็น 15.00 - 18.00 น. รองลงมาเป็นช่วงเช้า 6.00 - 9.00 น. โดยจะมีประชาชนมาออกกำลังกายกันมาก (ตาราง 9)

ตาราง 7 การเดินทางของประชาชนที่ไปใช้สวนสาธารณะ

การเดินทาง	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
เดินเท้า	35	35
รถส่วนตัว	56	56
รถโดยสาร	6	6
อื่นๆ	3	3
รวม	100	100

ตาราง 8 ความถี่ของการไปใช้สวนสาธารณะ

ความถี่	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ทุกวัน	27	27
หลายครั้งต่อสัปดาห์	25	25
สัปดาห์ละครั้ง	8	8
ไม่แน่นอน	37	37
อื่นๆ	3	3
รวม	100	100

ตาราง 9 ช่วงเวลาที่ใช้พักผ่อนในสวนสาธารณะ

ช่วงเวลา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
6.00 – 9.00 น.	34	34
10.00 – 12.00 น.	-	-
12.00 – 15.00 น.	-	-
16.00 – 18.00 น.	66	66
รวม	100	100

เมื่อศึกษาถึงระยะเวลาในการใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่จะอยู่ในสวนสาธารณะประมาณ 1-2 ชั่วโมง แต่ในวันหยุดนั้นประชาชนจะมีเวลาว่างในการใช้สวนสาธารณะยาวนานกว่าวันธรรมดา ระยะทางจากบ้านมายังสวนสาธารณะนั้นส่วนใหญ่จะมีระยะน้อยกว่า 500 เมตร รองลงมาจะอยู่ในช่วง 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตรตามลำดับ (ตาราง 10 – ตาราง 11)

ตาราง 10 ระยะเวลาที่ใช้ในการพักผ่อน

ระยะเวลา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง	15	15
1 ชั่วโมง	46	46
2 ชั่วโมง	35	35
ครึ่งวัน	4	4
ทั้งวัน	-	-
รวม	100	100

ตาราง 11 ระยะทางจากบ้านมายังสวนสาธารณะ

ระยะทาง	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
น้อยกว่า 500 เมตร	45	45
500 เมตร - 1 กิโลเมตร	39	39
2 กิโลเมตร	16	16
3 กิโลเมตร	-	-
รวม	100	100

เหตุผลที่ประชาชนมาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่อยู่ใกล้บ้าน และบางส่วนไม่มีพื้นที่โล่งว่างบริเวณหน้าบ้านเพื่อใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นสถานที่ที่มีความสวยงาม สวนสาธารณะที่ประชาชนนิยมไปใช้มากที่สุด คือ สวนชนน่านเฉลิมพระเกียรติ (ตาราง 12 - ตาราง 13)

ตาราง 12 เหตุผลของประชาชนที่ใช้สวนสาธารณะ

เหตุผลของประชาชนที่ใช้สวนสาธารณะ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ที่บ้านไม่มีพื้นที่โล่งว่าง	37	
สถานที่สวนงาม	27	37
ใกล้บ้าน	36	27
รวม	100	36
		100

ตาราง 13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนสาธารณะที่ดีที่สุด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนสาธารณะ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
-สวนชนน่านเฉลิมพระเกียรติ	80	
-สวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา	7	80
ไม่มี	3	7
ไม่ทราบ	10	3
รวม	100	10
		100

2.3 ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

ความคิดเห็นของประชาชนที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ช่างขาดเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ม้านั่งพักผ่อน เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น รองลงมาเป็นเรื่องความสะอาดของสุขา และขยะในบางบริเวณที่มีประชาชนไปนั่งพักผ่อน ที่จอดรถ และความปลอดภัย เนื่องจากไม่มียามรักษาความปลอดภัย ตามลำดับ (ตาราง 14)

ตาราง 14 ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะ

ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่มีที่จอดรถ	27	27
ขาดเครื่องอำนวยความสะดวก	43	43
ไม่ปลอดภัย	10	10
ไม่สะอาด	20	20
รวม	100	100

2.4 ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการปรับปรุงสวนสาธารณะ

จากการศึกษาความต้องการของประชาชนที่มาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่ เกี่ยวกับการปรับปรุงสวนสาธารณะนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่ต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ เช่น ม้านั่งพักผ่อน น้ำดื่ม เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น

2.5 ความคิดเห็นของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ

จากการศึกษาประชาชนที่มาไปใช้สวนสาธารณะจำนวน 100 ตัวอย่าง ปรากฏว่าส่วนใหญ่ประชาชนไม่มีเวลาว่าง และไม่มีสวนสาธารณะอยู่ใกล้บ้าน กิจกรรมในยามว่างของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะจะดูทีวีอยู่บ้าน และอยู่บ้าน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะยังมีข้อเสนอแนะในการที่จะปรับปรุงสวนสาธารณะที่มีอยู่แล้วให้มีสภาพดีขึ้น โดยปรับปรุงด้านความปลอดภัย ให้มียามรักษาความปลอดภัย ดูแลเรื่องความสะอาด และตกแต่งบริเวณ ให้มีความสวยงาม โดยให้มีดอกไม้ประดับมากขึ้น ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านค้าในบริเวณสวนสาธารณะ ตลอดจนสนามเด็กเล่นให้เพียงพอกับความต้องการ(ตาราง 15 – ตาราง 17)

ตาราง 15 เหตุผลของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ

เหตุผลที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่มีเวลาว่าง	50	50
ไม่ปลอดภัย	2	2
ไม่มีสวนสาธารณะใกล้บ้าน	46	46
สวนสาธารณะมีสภาพไม่ดี	8	8
รวม	100	100

ตาราง 16 กิจกรรมยามว่างของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ

กิจกรรมยามว่าง	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ดูทีวี	46	46
อยู่บ้าน	25	25
ดูภาพยนตร์	10	10
ไปเที่ยวชื้อของ	13	13
หาที่รับประทานอาหารนอกบ้าน	6	6
รวม	100	100

ตาราง 17 ความคิดเห็นในการปรับปรุงสวนสาธารณะของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ

ความคิดเห็นในการปรับปรุงสวนสาธารณะ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
จัดสร้างสวนสาธารณะเพิ่ม	40	40
ปรับปรุงสวนสาธารณะที่มีอยู่แล้วให้มีสภาพดีขึ้น	60	60
รวม	100	100

จากลักษณะการใช้สวนสาธารณะของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจของแต่ละบุคคล ซึ่งความพอใจของมนุษย์ในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจก็มีหลายรูปแบบ และเกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะเศรษฐกิจ สังคม และความสนใจของแต่ละบุคคล ทุกคนนั้นต้องการการพักผ่อนที่จะช่วยส่งเสริมชีวิตกับการทำงาน สวนสาธารณะหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจะต้องมีขนาดที่เหมาะสมและเพียงพอกับประชาชน ซึ่งในปัจจุบันเทศบาลนครพิษณุโลกยังมีสวนสาธารณะกระจายไปในชุมชนน้อย ประชาชนที่ใช้สวนสาธารณะจึงเป็นเพียงกลุ่มที่อยู่ใกล้สวนสาธารณะเท่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุง และสร้างสวนสาธารณะหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

ผลการศึกษาในส่วนนี้สามารถนำเอามาใช้ประกอบการวางแผนในการจัดสร้างสวนสาธารณะให้กับประชาชนได้โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1. จัดสร้างสวนสาธารณะให้กระจายอย่างทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการมากที่สุด
2. เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทุกวัย เช่น สนามเด็กเล่น สนามกีฬาหรือที่วิ่งออกกำลังกาย และบริเวณที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ และสิ่งบริการอื่นๆที่จำเป็น

นอกจากนี้ควรปรับปรุงสภาพสวนสาธารณะที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน โดยเริ่มจากการทำความสะอาดพื้นที่โดยเฉพาะหญ้า จัดสร้างที่พักผ่อนเพิ่ม จัดให้มีถังขยะ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการรักษาความปลอดภัย ปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยการปลูกต้นไม้ จัดบริเวณสวนเพิ่มความสวยงามเพื่อดึงดูดให้ประชาชนมาใช้บริการมากขึ้น ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเมืองมีการขยายตัวมากขึ้น ทำให้มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นขึ้นและทำให้ที่อยู่อาศัยของประชาชนมีขนาดเล็กลงด้วย เพราะที่ดินมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนและเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันนี้ไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน และการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกให้ดีขึ้น

3. วิเคราะห์ความเหมาะสมของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ตาราง 18 ที่ตั้งและขนาดของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

ชื่อสวนสาธารณะ	ที่ตั้ง	ขนาดพื้นที่ โดยประมาณ (ไร่)	ลักษณะพิเศษของ สวนสาธารณะ
1. สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ			- เป็นสวนที่ใช้ในการจัดงานประจำปี
- สวนชมน่าน 1	ถ. พุทธบูชา	20	- ประชาชนรู้จัก
- สวนชมน่าน 2	ถ. พุทธบูชา	15	- มีประชาชนมาออกกำลังกายในช่วงเย็น
- สวนชมน่าน 3	ถ. วังจันทร์	20	- ตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำน่าน
- สวนชมน่าน 4	ถ. วังจันทร์	24	- ตั้งอยู่ใจกลางเมือง
- สวนชมน่าน 5	ถ. พุทธบูชา	24	- มีขนาดใหญ่ที่สุด
รวม		103	
2. สวนเฉลิมพระเกียรติ			
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา	ถ. พระองค์ขาว	78	-
รวม		181	

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสวนสาธารณะกับจำนวนประชากร

ปัจจุบันมีสวนสาธารณะขนาดใหญ่อยู่ 2 แห่ง คือ สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ มีพื้นที่สวนสาธารณะแบ่งออกเป็น 5 ช่วง คือ สวนชมน่าน 1 มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 20 ไร่ สวนชมน่าน 2 มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 15 ไร่ สวนชมน่าน 3 มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 20 สวนชมน่าน 4 มีขนาดพื้นที่ 24 ไร่ และสวนชมน่าน 5 มีขนาดพื้นที่ 24 ไร่ รวมพื้นที่สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติทั้งหมดเท่ากับ 103 ไร่ และสวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา มีขนาดพื้นที่โดยประมาณ 78 ไร่ เฉพาะในส่วนที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งเมื่อนำขนาดพื้นที่ของสวนสาธารณะทั้ง 2 แห่งมารวมกันจะมีขนาดเท่ากับ 181 ไร่ (ตาราง 18) ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานประชากรต่อสวนสาธารณะ 1,000 คนต่อสวนสาธารณะ 10 ไร่

3. วิเคราะห์ความเหมาะสมของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ตาราง 18 ที่ตั้งและขนาดของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

ชื่อสวนสาธารณะ	ที่ตั้ง	ขนาดพื้นที่ โดยประมาณ (ไร่)	ลักษณะพิเศษของ สวนสาธารณะ
1. สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ			
- สวนชมน่าน 1	ถ. พุทธบูชา	20	- เป็นสวนที่ใช้ในการจัดงานประจำปี
- สวนชมน่าน 2	ถ. พุทธบูชา	15	- ประชาชนรู้จัก
- สวนชมน่าน 3	ถ. วิังจันทน์	20	- มีประชาชนมาออกกำลังกายในช่วงเย็น
- สวนชมน่าน 4	ถ. วิังจันทน์	24	- ตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำน่าน
- สวนชมน่าน 5	ถ. พุทธบูชา	24	- ตั้งอยู่ใจกลางเมือง
			- มีขนาดใหญ่ที่สุด
รวม		103	
2. สวนเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิม พระชนมพรรษา 80 พรรษา	ถ. พระองค์ขาว	78	-
รวม		181	

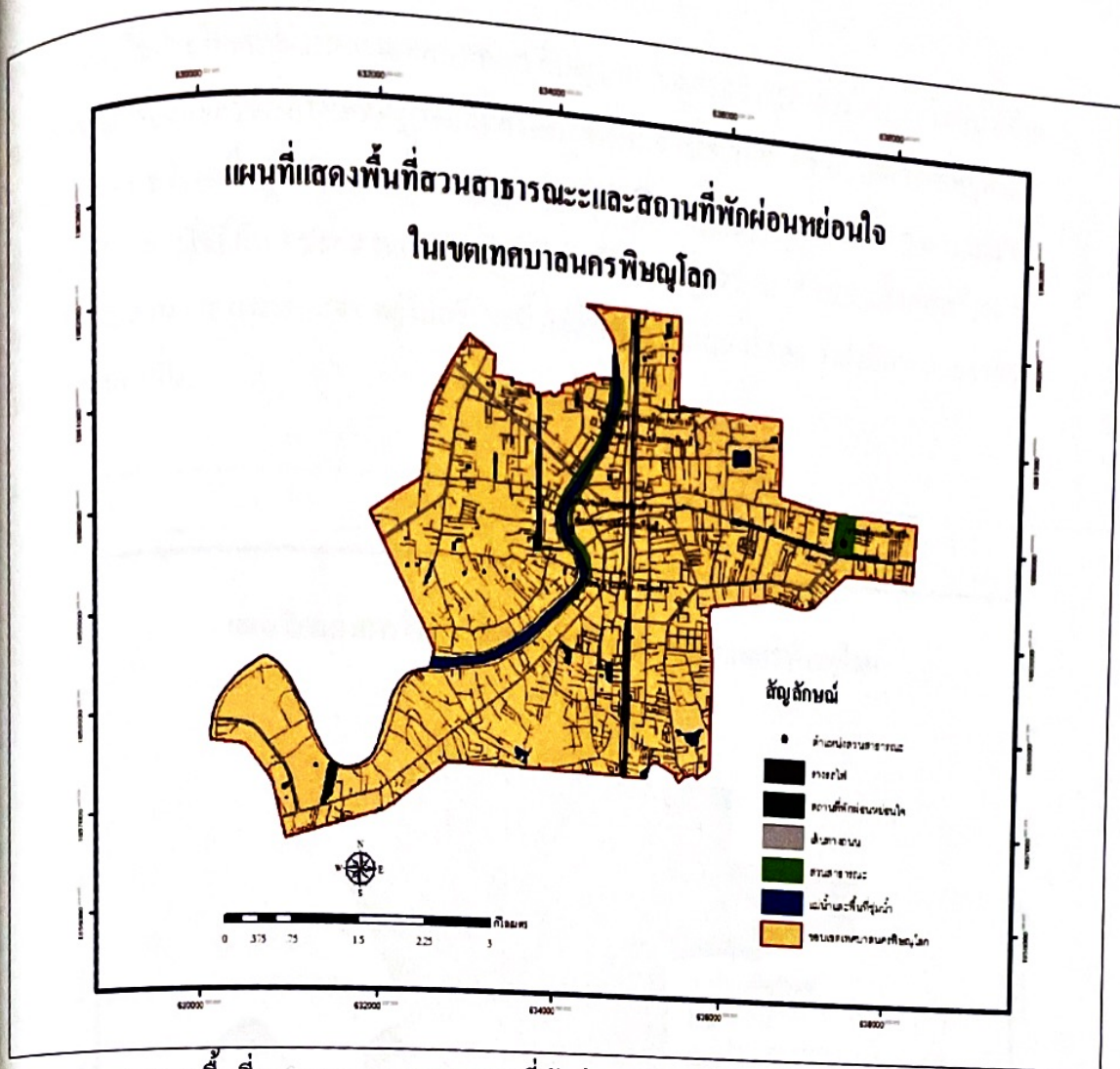
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสวนสาธารณะกับจำนวนประชากร

ปัจจุบันมีสวนสาธารณะขนาดใหญ่อยู่ 2 แห่ง คือ สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ มีพื้นที่สวนสาธารณะแบ่งออกเป็น 5 ช่วง คือ สวนชมน่าน 1 มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 20 ไร่ สวนชมน่าน 2 มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 15 ไร่ สวนชมน่าน 3 มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 20 สวนชมน่าน 4 มีขนาดพื้นที่ 24 ไร่ และสวนชมน่าน 5 มีขนาดพื้นที่ 24 ไร่ รวมพื้นที่สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติทั้งหมดเท่ากับ 103 ไร่ และสวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา มีขนาดพื้นที่โดยประมาณ 78 ไร่ เฉพาะในส่วนที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งเมื่อนำขนาดพื้นที่ของสวนสาธารณะทั้ง 2 แห่งมารวมกันจะมีขนาดเท่ากับ 181 ไร่ (ตาราง 18) ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานประชากรต่อสวนสาธารณะ 1,000 คนต่อสวนสาธารณะ 10 ไร่

จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันเทศบาลนครพิษณุโลกมีพื้นที่ 18.26 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 11,412.5 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมืองทั้งหมดมีประชากรรวมทั้งสิ้น 79,318 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานประชากรต่อสวนสาธารณะ 1,000 คนต่อสวนสาธารณะ 10 ไร่ พบว่าในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นจำเป็นต้องมีพื้นที่ที่มีสวนสาธารณะอย่างน้อยประมาณ 79 ไร่ ถึงจะผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แต่จากการสำรวจพื้นที่สวนสาธารณะที่มีในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทั้งหมดพบว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คือ มีพื้นที่สวนสาธารณะ 181 ไร่

3.2 การกระจายของสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนนั้นจะต้องกระจายให้ทั่วถึงทุกเขตที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เมื่อพิจารณาสวนสาธารณะทั้ง 2 แห่ง พบว่ามีการกระจายอย่างไม่ทั่วถึงทุกชุมชนจากจำนวนสวนสาธารณะที่มีอยู่เพียงแค่ 2 แห่งในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก แสดงถึงความขาดแคลนสวนสาธารณะในบางพื้นที่ เพราะถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรผ่านเกณฑ์ แต่ก็ยังมีเขตบริการครอบคลุมแค่บางพื้นที่เท่านั้น ทำให้ยังมีอีกหลายชุมชนที่ยังขาดแคลนซึ่งจะเห็นได้จากภาพแผนที่แสดงที่ตั้งสวนสาธารณะ

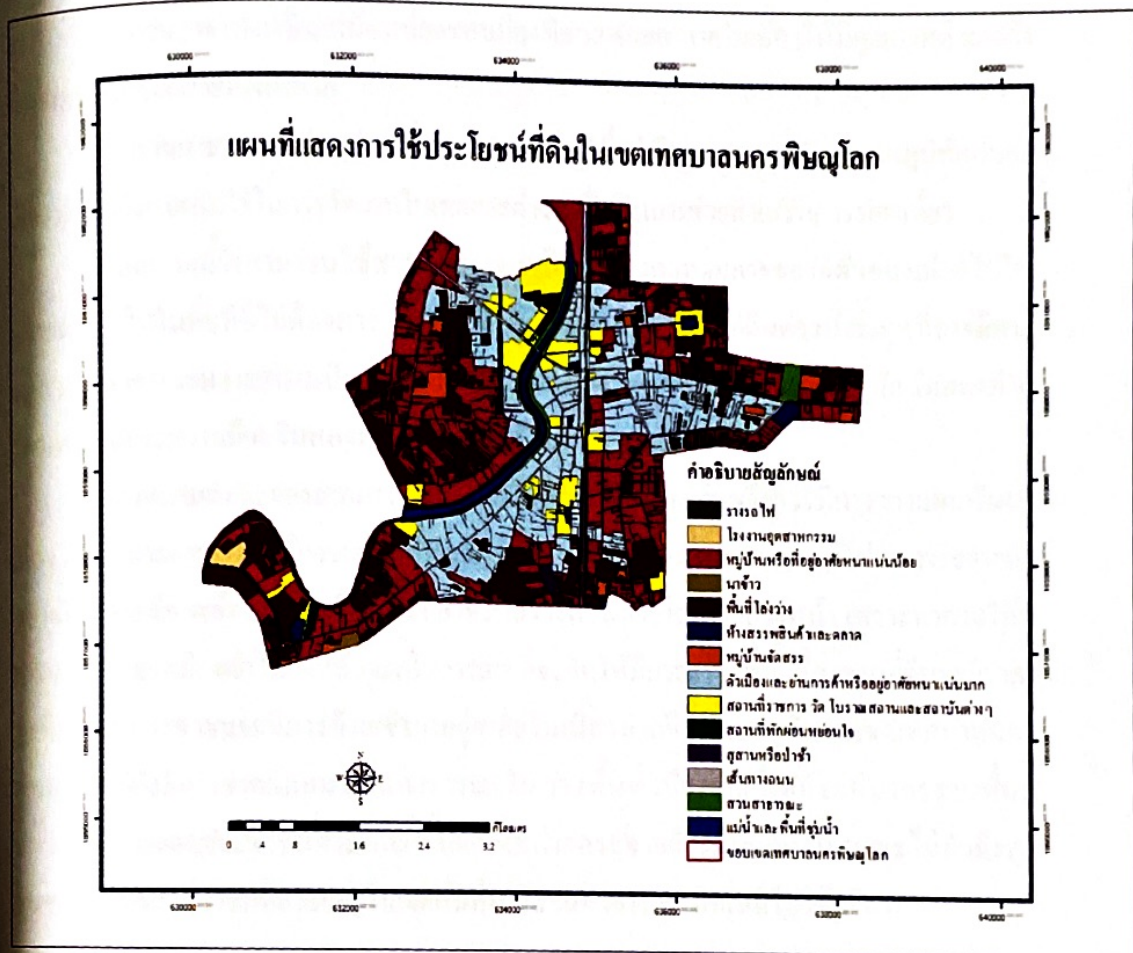

ภาพ 18 พื้นที่สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

3.3 การกระจายของสวนสาธารณะกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

สวนสาธารณะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาที่สมดุลและเชื่อมโยงกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ เช่น การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เป็นต้น หน้าที่และประโยชน์ของสวนสาธารณะไม่ใช่มุ่งเพียงเพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เมืองมีความสวยงาม และมีสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งเป็นเขตตัวเมืองที่มีการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนสาธารณะให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินตามลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณสถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ และบริเวณพื้นที่ว่างเปล่า การใช้ที่ดิน 3 ประเภทแรกจัดเป็นบริเวณที่มีการปลูกสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างมาก ควรให้มีการสวนสาธารณะกระจายอยู่ในบริเวณนี้ แต่สภาพความเป็นจริงพบว่ายังมีการกระจายอยู่ในบางแห่งเท่านั้น

ภาพ 19 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

4. วิเคราะห์สถานที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สวนสาธารณะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับเมือง เพราะมีหน้าที่ที่สำคัญในหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. สวนสาธารณะเป็นพื้นที่โล่งว่างสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนในเมือง ซึ่งเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เป็นส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2. สวนสาธารณะเป็นเสมือนปอดของเมืองที่ช่วยฟอกอากาศในเมืองให้มีคุณภาพดี และยังช่วยลดปัญหามลภาวะทางอากาศ

3. สวนสาธารณะมีส่วนช่วยเพิ่มความสวยงามให้แก่เมือง ช่วยยกระดับสภาพภูมิทัศน์ของเมือง อีกทั้งยังสามารถใช้ในการจัดงานในเทศกาลต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว

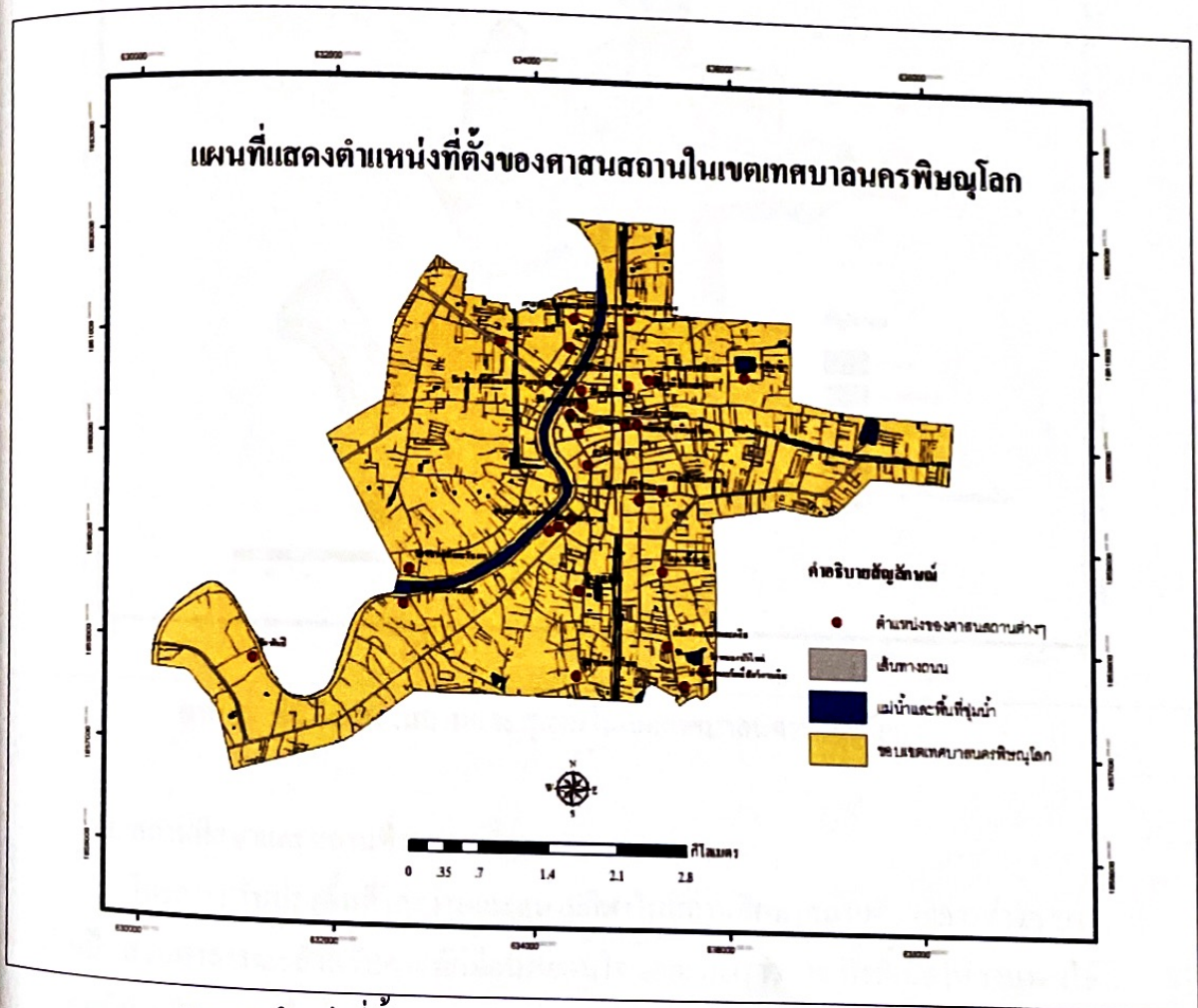
นอกจากนี้ยังสามารถใช้สวนสาธารณะเป็นเครื่องควบคุมการขยายตัวของเมืองไม่ให้ขยายตัวเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่ต้องการ เป็นเขตพื้นที่แบ่งระหว่างการใช้ที่ดินต่างประเภทที่อาจมีการรบกวนกัน เช่น ระหว่างสนามบินกับตัวเมือง ระหว่างย่านอุตสาหกรรมกับที่พักอาศัย ริมสองฟากถนนเชื่อมต่อระหว่างเมือง ริมสองฟากทางรถไฟ เป็นต้น

จากความสำคัญของสวนสาธารณะที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนพัฒนาเมือง โดยเฉพาะการวางผังเมืองจะต้องพิจารณากำหนดให้มีสวนสาธารณะควบคู่ไปกับการขยายตัวของเมืองด้วย คือ จะต้องมีการเตรียมพื้นที่สำหรับสร้างสวนสาธารณะไว้ล่วงหน้า เพราะหากรอให้มีการขยายตัวของเมืองเข้าไปถึงแล้วจะเป็นการยากที่จะจัดให้มีการสร้างเพิ่ม เนื่องจากที่ดินจะมีราคาสูงขึ้น และประชาชนจะมีการย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกก็ยังมีที่ดินขาดแคลนสวนสาธารณะในบางพื้นที่ เนื่องจากถึงแม้จะมีมาตรฐานพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชาชนตามเกณฑ์ แต่ก็ยังมีการกระจายตัวของสวนสาธารณะไม่ทั่วถึงทุกชุมชน ทำให้มีประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้สวนสาธารณะเท่านั้นที่ไปใช้บริการ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้นจึงมีข้อเสนอแนะในการเลือกสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ดังต่อไปนี้

1. วัด

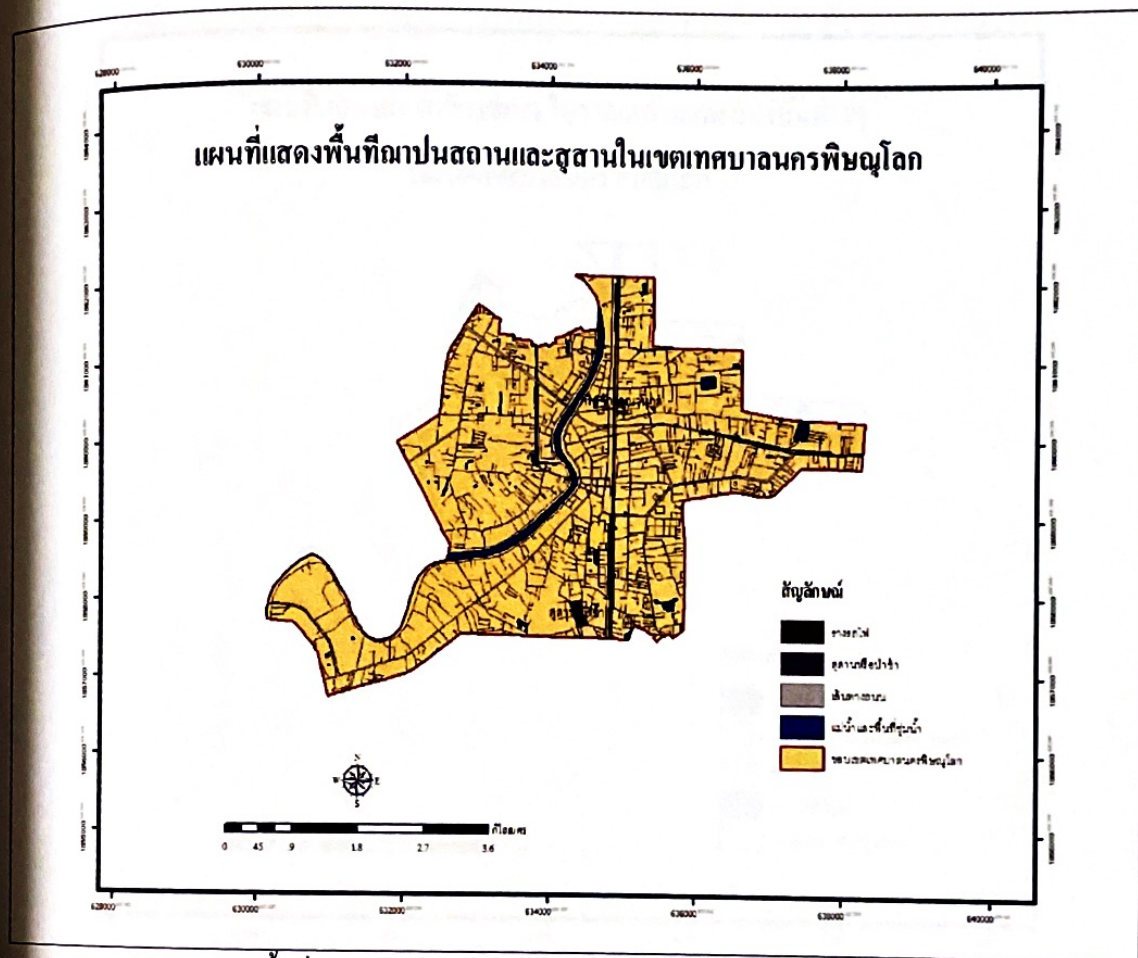
โดยทำการปรับปรุงพื้นที่บางส่วนในวัด หรือ ศาสนสถานให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจโดยไม่ให้ขัดแย้งกับหน้าที่ของวัด และไม่รบกวนพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีวัดกระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ว่างและมีสภาพพื้นที่ที่รกร้าง หากส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมทำการพัฒนาเลือกพื้นที่วัดที่เหมาะสม และปรับปรุงพื้นที่โดยการปลูกต้นไม้ ทำสวนหย่อม จัดให้มีสถานที่นั่งพักผ่อน และกิจกรรมนันทนาการบางประเภทที่ไม่ส่งเสียงดังรบกวน การจัดทำโครงการพัฒนาวัดนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าวัดมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีโดยในปัจจุบันมีประชาชนไปใช้บริการอยู่แล้วบางส่วน

ภาพ 20 ตำแหน่งที่ตั้งของศาสนสถานในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

2. ฦาปนสถานและสุสาน

การใช้พื้นที่เป็นที่ตั้งฦาปนสถานและสุสานในปัจจุบันนั้นพบว่าไม่เหมาะสม เนื่องจากการขยายตัวของเมืองที่ล้อมรอบ ดังนั้นจึงควรมีการจัดสร้างและหาพื้นที่ให้ใหม่ในบริเวณชานเมืองหรือนอกเมือง แล้วปรับปรุงฦาปนสถานและสุสานเหล่านั้นให้เป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงสามารถเดินทางเข้าไปใช้บริการได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไกล

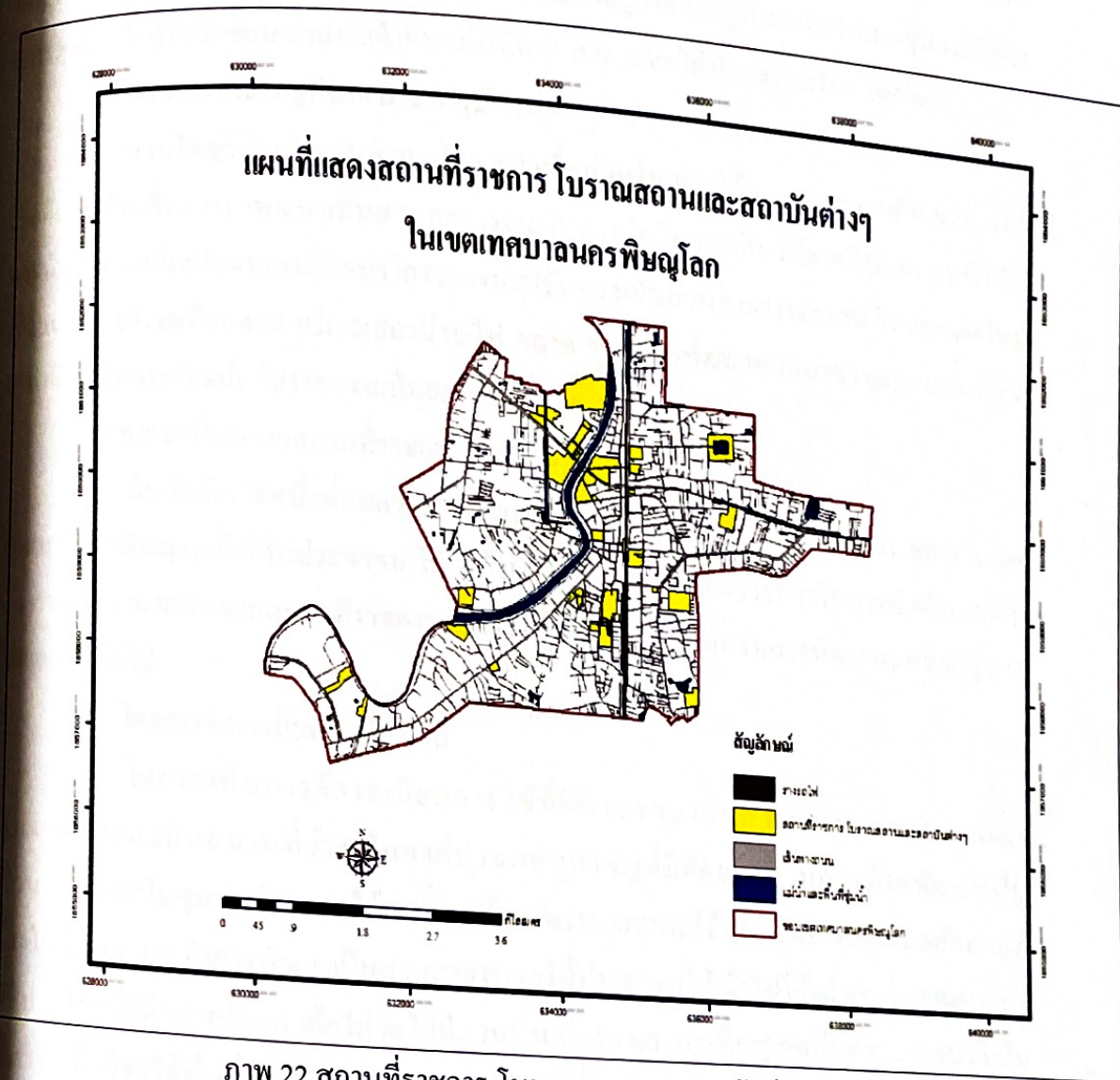
ภาพ 21 พื้นที่ฦาปนสถานและสุสานในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

3. สถานศึกษาและสถานที่ราชการต่างๆ

โดยการปรับปรุงพื้นที่โล่งว่างและสนามกีฬาในสถานศึกษาสถานที่ราชการต่างๆ บางแห่งให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจนอกเวลาราชการ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่วนรวม

4. สถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

โดยการปรับปรุงคูเมือง ร่องรอยของอาคารสิ่งก่อสร้างโบราณ และบริเวณข้างเคียง โดยรอบให้เป็นสวนสาธารณะ ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการสร้างสวนสาธารณะ

ภาพ 22 สถานที่ราชการ โบราณสถานและสถาบันต่างๆ

นอกจากนั้นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นยังมีอีกหลายหนทางที่สามารถทำได้ และเสียค่าใช้จ่ายน้อย คือ

1. มาตรฐานการวางแผน (Planning Standard)

การพัฒนาเมืองจำเป็นต้องมีมาตรฐานการวางแผนซึ่งจะกำหนดสัดส่วน หรือองค์ประกอบตามหลักการวางผังเมือง เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปของการเคหะชุมชน มีการเคหะชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ สามารถกำหนดพื้นที่สวนสาธารณะให้ประชาชนใหม่ได้ง่าย

2. โครงการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ส่วนใหญที่ดินสำหรับพัฒนาโครงการนั้นส่วนใหญ่จะได้มาจากการเวนคืน ซึ่งควรจะเวนคืนในส่วนที่จะนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะไปด้วยในโอกาสเดียวกัน หรืออีกทางหนึ่งคือการนำพื้นที่ว่างที่เหลือจากการพัฒนาโครงการมาปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ เช่น ริมถนนตัดใหม่ เจริญสะพาน บริเวณที่จอดรถ บริเวณสถานีรถไฟ ตลาด ฯลฯ การพัฒนาสวนสาธารณะบนพื้นที่ว่างเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

3. การขอพื้นที่จากสถานที่ราชการ

นับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สมควรทำ และแสดงถึงความเสียสละของหน่วยงานราชการในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกให้กับประชาชน ได้เข้าไปใช้ที่โล่งว่างของทางราชการในการพักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนาหากเริ่มจากสถานที่ราชการก่อนจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการพัฒนาระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่อไป

4. โดยการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน

โดยจะเน้นการจัดระเบียบการใช้ที่ดินของสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา โบราณสถาน เป็นสถานที่ว่างเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะในชุมชน โดยการได้มานั้นจะต้องจัดระเบียบการใช้ที่ดินโดยการกำหนดสัดส่วนที่ว่างให้ชัดเจน และทำการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในวัด เพื่อให้วัดได้มีส่วนร่วมสังคม และการฟื้นฟูเขตพื้นที่ทางศาสนาที่เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะได้พื้นที่มาใช้ในการพัฒนา เช่น การรื้อถอนอาคารที่ทรุดโทรมที่บดบังออกแล้วปรับปรุงบริเวณดังกล่าวให้เป็นสวนสาธารณะ

5. โดยการเข้าไปพัฒนาที่ดินสาธารณะ หรือที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชน

การเข้าไปพัฒนาที่ดินสาธารณะ หรือที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานาน ซึ่งจากละทิ้งและปล่อยที่ดินให้ทรุดโทรมทำให้เป็นแหล่งทิ้งสิ่งปฏิกูล ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกหลายอย่าง ซึ่งทางเทศบาลควรจะเข้าไปพัฒนาปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะได้

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

บทสรุปคือว่าสรุปแล้ว
นี่คือข้อดีข้อแนะนำ

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีไว้ให้ประชาชนเข้าไปใช้ประกอบกิจกรรม
ต่างๆ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจนั้นสรุปได้ว่ามี 2 ลักษณะ คือ เป็นสวนแบบที่ให้บริการด้านการ
พักผ่อนแบบเฉื่อย คือ เป็นสถานที่ที่มีไว้ให้ประชาชนได้ชื่นชมกับธรรมชาติ หรือนั่งพักผ่อนหย่อน
ใจ ประกอบด้วย สวนสาธารณะริมแม่น้ำน่าน หรือ สวนชมม่านเฉลิมพระเกียรติ และสวนเฉลิมพระ
เกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา และประเภทที่ให้ประชาชน
ได้ออกกำลังกายหรือพักผ่อนแบบกระฉับกระเฉง ได้แก่ สวนสาธารณะริมแม่น้ำน่าน หรือสวนชมม่าน
เฉลิมพระเกียรติ สิ่งบริการที่มีในสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นมีความแตกต่างกัน
ตามขนาดของสวนสาธารณะ สวนขนาดใหญ่ ได้แก่ สวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา และ สวนชมม่านเฉลิมพระเกียรติหรือสวนสาธารณะ
ริมแม่น้ำน่าน มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวน และบริเวณที่ใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่
สนามหญ้า รมไม้ ต้นไม้ยืนต้น แก้วน้ำนั่งเล่น บริเวณที่พักผ่อนสำหรับเด็ก เช่น สนามเด็กเล่น บริเวณ
ที่ใช้พักผ่อนแบบกระฉับกระเฉง คือ พื้นที่รอบสวนที่ใช้สำหรับวิ่งออกกำลังกาย บริเวณลาน
กิจกรรม เช่น ลานอเนกประสงค์ อาคารที่ทำการต่างๆ สาธารณูปโภค เช่น ห้องสุขา ไฟฟ้า ประปา
ถึงขยะ และ อื่นๆ เช่น ลานจอดรถ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้มีมากชนิดในสวนชมม่าน
เฉลิมพระเกียรติหรือสวนสาธารณะริมแม่น้ำน่าน ส่วนสวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษาหรือสวนเรือนแพนั้น ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
น้อยเนื่องจากเป็นสวนที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่และยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าสวนสาธารณะที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในเขตเทศบาล
นครพิษณุโลกนั้นยังมีอยู่น้อย และกระจุกตัวอยู่ในแหล่งพื้นที่ที่มีความสำคัญใจกลางเมืองส่วนพื้นที่
ที่อยู่ไกลจากตัวเมืองนั้นยังขาดสวนที่มีประสิทธิภาพสำหรับให้ประชาชนได้ใช้พักผ่อนหย่อนใจมี
แต่พื้นที่ขนาดเล็กที่จะสร้างเพื่อต้องการปรับปรุงทัศนียภาพของพื้นที่และ ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวก
ในสถานที่ทำให้ประชาชนต้องเดินทางไกลเพื่อมาใช้บริการสวนสาธารณะในตัวเมือง

บทสรุปคือว่าสรุปแล้ว

2. ลักษณะการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

2.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้มาใช้บริการสวนสาธารณะ

จากกลุ่มตัวอย่างคุณลักษณะของประชาชนผู้ไปใช้สวนสาธารณะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และเป็นนักศึกษามากที่สุด มีอายุในช่วง 21 – 40 ปี รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอายุ 10 – 20 ปี ผู้มาใช้สวนสาธารณะมีรายได้ในช่วง 10,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด และมีการศึกษาดั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ จากลักษณะของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการศึกษาทำให้เห็นถึงกลุ่มประชาชนที่ไปใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง และบริเวณใกล้เคียง

2.2 ข้อมูลการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

ประชาชนที่มาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก แต่มีประชากรแฝงบางส่วนที่เป็นประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาล และประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างจังหวัดบางส่วน โดยส่วนใหญ่ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมาพักผ่อนในแบบ Active Recreation มากกว่า Passive Recreation ประชาชนจะนิยมมาออกกำลังกาย และใช้เครื่องออกกำลังกาย ซึ่งจะพบมากในบริเวณสวนชมรมน่านเฉลิมพระเกียรติ ส่วนในแบบ Passive Recreation นั้น ส่วนมากจะมาเพื่อพบปะเพื่อนฝูง พาลูกหลานมาเที่ยว และเล่นเครื่องเล่นที่สนามเด็กเล่น ส่วนในสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ก็ประเภทการพักผ่อนในแบบเดียวกับสวนชมรมน่านเฉลิมพระเกียรติ แต่มีประชาชนมาใช้บริการน้อยกว่า

ส่วนการเดินทางมายังสวนสาธารณะของประชาชน ส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยยานพาหนะส่วนตัวมีทั้งรถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรถมอเตอร์ไซด์มีมากที่สุด รองลงมาเดินทางโดยการเดินเท้า รถโดยสารประจำทาง และจักรยาน ตามลำดับ ความถี่ของการใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่จะไม่แน่นอน ประชาชนจะใช้ประจำส่วนใหญ่อาทิตย์ละ 4-5 ครั้งต่อสัปดาห์ นอกจากนั้นยังพบว่าประชาชนที่มาใช้บริการครั้งแรกโดยแวะมาเที่ยวที่สวนสาธารณะสำหรับเวลาในการมาใช้สวนสาธารณะจากการศึกษาพบว่า เวลาของผู้มาใช้สวนสาธารณะจะมีอยู่ 2 ลักษณะที่นิยมมาใช้บริการกันมาก คือ ในช่วงเช้าและช่วงเย็น และจะมากที่สุดในช่วงเย็น 15.00 - 18.00 น. รองลงมาเป็นช่วงเช้า 6.00 - 9.00 น. โดยจะมีประชาชนมาออกกำลังกายกันมาก และเมื่อศึกษาถึงระยะเวลาในการใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่จะอยู่ในสวนสาธารณะประมาณ 1-2 ชั่วโมง แต่ในวันหยุดนั้นประชาชนจะมีเวลาว่างในการใช้สวนสาธารณะยาวนานกว่าวันธรรมดา ระยะทางจากบ้านมายังสวนสาธารณะนั้นส่วนใหญ่จะมีระยะน้อยกว่า 500 เมตร รองลงมาจะอยู่ในช่วง 500 - 1 กิโลเมตรตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่ประชาชนมาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างานสวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่อยู่ใกล้บ้าน และบางส่วนไม่มีพื้นที่โล่งว่างบริเวณหน้าบ้านเพื่อใช้ใน

การพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นสถานที่ที่มีความสวยงาม สวนสาธารณะที่ประชาชนนิยมไปใช้มากที่สุด คือ สวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ

2.3 ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะของประชาชน

ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ช่างขาดเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ม้านั่งพักผ่อน เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น รองลงมาเป็นเรื่องความสะอาดของสุขา และขยะในบางบริเวณที่มีประชาชนไปนั่งพักผ่อน ที่จอดรถ และความปลอดภัย เนื่องจากไม่มียามรักษาความปลอดภัย

2.4 ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการปรับปรุงสวนสาธารณะ

จากการศึกษาความต้องการของประชาชนที่มาใช้สวนสาธารณะส่วนใหญ่ เกี่ยวกับการปรับปรุงสวนสาธารณะนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่ต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ เช่น ม้านั่งพักผ่อน น้ำดื่ม เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น

2.5 ความคิดเห็นของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ

จากการศึกษาประชาชนที่มาไปใช้สวนสาธารณะจำนวน 100 ตัวอย่าง ปรากฏว่าส่วนใหญ่ประชาชนไม่มีเวลาว่าง และไม่มีสวนสาธารณะอยู่ใกล้บ้าน กิจกรรมในยามว่างของประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะจะดูที่รืออยู่บ้าน อย่งไรก็ตามถึงแม้ว่าประชาชนที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะยังให้ข้อเสนอแนะในการที่จะปรับปรุงสวนสาธารณะที่มีอยู่แล้วให้มีสภาพดีขึ้น โดยปรับปรุงด้านความปลอดภัย ให้มียามรักษาความปลอดภัย ดูแลเรื่องความสะอาด และตกแต่งบริเวณให้มีความสวยงามโดยให้มีดอกไม้ประดับมากขึ้น ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านค้าในบริเวณสวนสาธารณะ ตลอดจนสนามเด็กเล่นให้เพียงพอับความต้องการ

การศึกษาในส่วนนี้สามารถนำเอามาใช้ประกอบการวางแผนในการจัดสร้างสวนสาธารณะให้กับประชาชนได้โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1. จัดสร้างสวนสาธารณะให้กระจายอย่างทั่วถึงเพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการมากที่สุด

2. เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทุกวัย เช่น สนามเด็กเล่น สนามกีฬาหรือที่วิ่งออกกำลังกาย และบริเวณที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ และสิ่งบริการอื่นๆที่จำเป็น

นอกจากนี้ควรปรับปรุงสภาพสวนสาธารณะที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน โดยเริ่มจากการทำความสะอาดพื้นที่โดยเฉพาะสุขา จัดสร้างที่นั่งพักผ่อนเพิ่ม จัดให้มีถังขยะ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการรักษาความปลอดภัย ปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยการปลูกต้นไม้ จัดบริเวณสวนเพิ่มความสวยงามเพื่อดึงดูดให้ประชาชนมาใช้บริการมากขึ้น ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเมืองมีการขยายตัวมากขึ้น ทำให้มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นขึ้นและทำให้ที่อยู่อาศัยของประชาชนมีขนาดเล็กลงด้วย เพราะ

ที่ดินมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนและเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันนี้ไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน และการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกให้ดีขึ้น

3. วิเคราะห์ความเหมาะสมของสวนสาธารณะที่มีอยู่ในปัจจุบัน

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสวนสาธารณะกับจำนวนประชากร

จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันเทศบาลนครพิษณุโลกมีพื้นที่ 18.26 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 11,412.5 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเมืองทั้งหมดมี ประชากรรวม ทั้งสิ้น 79,318 คน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานประชากรต่อสวนสาธารณะ 1,000 คนต่อสวนสาธารณะ 10 ไร่ พบว่าในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นจำเป็นต้องมีพื้นที่ที่มีสวนสาธารณะอย่างน้อยประมาณ 79 ไร่ ถึงจะผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แต่จากการสำรวจพื้นที่สวนสาธารณะที่มีในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทั้งหมดพบว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คือ มีพื้นที่สวนสาธารณะ 181 ไร่

3.2 การกระจายของสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนนั้นจะต้องกระจายให้ทั่วถึงทุกเขตที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เมื่อพิจารณาสวนสาธารณะทั้ง 2 แห่ง พบว่ามีการกระจายอย่างไม่ทั่วถึงทุกชุมชนจากจำนวนสวนสาธารณะที่มีอยู่เพียงแค่ 2 แห่งในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก แสดงถึงความขาดแคลนสวนสาธารณะในบางพื้นที่ เพราะถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรผ่านเกณฑ์ แต่ก็ยังมีเขตบริการครอบคลุมแค่บางพื้นที่เท่านั้น ทำให้ยังมีอีกหลายชุมชนที่ยังขาดแคลนซึ่งจะเห็นได้จากภาพแผนที่แสดงที่ตั้งสวนสาธารณะ

3.3 การกระจายของสวนสาธารณะกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินตามลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณสถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ และบริเวณพื้นที่ว่างเปล่า การใช้ที่ดิน 3 ประเภทแรกจัดเป็นบริเวณที่มีการปลูกสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างมาก ควรให้มีการสวนสาธารณะกระจายอยู่ในบริเวณนี้ แต่สภาพความเป็นจริงพบว่ายังมีการกระจายอยู่ในบางแห่งเท่านั้น

4. สถานที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

จากการศึกษาพบว่าในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกควรมีสถานที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดังต่อไปนี้

1. วัด

โดยทำการปรับปรุงพื้นที่บางส่วนในวัด หรือ ศาสนสถานให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ โดยไม่ให้ขัดแย้งกับหน้าที่ของวัด และไม่รบกวนพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีวัดกระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก วัดเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ว่างและมีสภาพพื้นที่ที่รกร้าง หากส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมทำการพัฒนาเลือกพื้นที่วัดที่เหมาะสม และปรับปรุงพื้นที่โดยการปลูกต้นไม้ ทำสวนหย่อม จัดให้มีสถานที่นั่งพักผ่อน และกิจกรรมนันทนาการบางประเภทที่ไม่ส่งเสียงดังรบกวน การจัดทำโครงการพัฒนาวัดนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าวัดมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีโดยในปัจจุบันมีประชาชนไปใช้บริการอยู่แล้วบางส่วน

2. ฌาปนสถานและสุสาน

การใช้พื้นที่เป็นที่ตั้งฌาปนสถานและสุสานในปัจจุบันนั้นพบว่าไม่เหมาะสม เนื่องจาก การขยายตัวของเมืองที่ล้อมรอบ ดังนั้นจึงควรมีการจัดสร้างและหาพื้นที่ให้ใหม่ในบริเวณชานเมืองหรือนอกเมือง แล้วปรับปรุงฌาปนสถานและสุสานเหล่านั้นให้เป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงสามารถเดินทางเข้าไปใช้บริการได้สะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไกล

3. สถานศึกษาและสถานที่ราชการต่างๆ

โดยการปรับปรุงพื้นที่โล่งว่างและสนามกีฬาในสถานศึกษาสถานที่ราชการต่างๆบางแห่งให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจนอกเวลาราชการ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่วนรวม

4. สถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

โดยการปรับปรุงคูเมือง ร่องรอยของอาคารสิ่งก่อสร้าง โบราณ และบริเวณข้างเคียง โดยรอบให้เป็นสวนสาธารณะ ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการสร้างสวนสาธารณะ

นอกจากนั้นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นยังมีอีกหลายหนทางที่สามารถทำได้ และเสียค่าใช้จ่ายน้อย คือ

1. มาตรฐานการวางแผน (Planning Standard)

การพัฒนาเมืองจำเป็นต้องมีมาตรฐานการวางแผนซึ่งจะกำหนดสัดส่วน หรือองค์ประกอบตามหลักการวางผังเมือง เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปของการเคหะชุมชน มีการเคหะชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ สามารถกำหนดพื้นที่สวนสาธารณะให้ประชาชนใหม่ได้ง่าย

2. โครงการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ส่วนใหญ่ที่ดินสำหรับพัฒนาโครงการนั้นส่วนใหญ่จะได้มาจากการเวนคืน ซึ่งควรจะเวนคืนในส่วนที่จะนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะไปด้วยในโอกาสเดียวกัน หรืออีกทางหนึ่งคือการนำพื้นที่ว่างที่เหลือจากการพัฒนาโครงการมาปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ เช่น ริมถนนตัดใหม่ เจริงสะพาน บริเวณที่จอดรถ บริเวณสถานีรถไฟ ตลาด ฯลฯ การพัฒนาสวนสาธารณะบนพื้นที่ว่างเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

3. การขอพื้นที่จากสถานที่ราชการ

นับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สมควรทำ และแสดงถึงความเสียสละของหน่วยงานราชการในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกให้กับประชาชน ได้เข้าไปใช้ที่โล่งว่างของทางราชการในการพักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนาหากเริ่มจากสถานที่ราชการก่อนจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการพัฒนาระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่อไป

4. โดยการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน

โดยจะเน้นการจัดระเบียบการใช้ที่ดินของสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา โบราณสถาน เป็นสถานที่ว่างเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะในชุมชน โดยการได้มานั้นจะต้องจัดระเบียบการใช้ที่ดินโดยการกำหนดสัดส่วนที่ว่างให้ชัดเจน และทำการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในวัด เพื่อให้วัดได้มีส่วนร่วมสังคม และการฟื้นฟูเขตพื้นที่ทางศาสนาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะได้พื้นที่มาใช้ในการพัฒนา เช่น การรื้อถอนอาคารที่ทรุดโทรมที่บดบังออกแล้วปรับปรุงบริเวณดังกล่าวให้เป็นสวนสาธารณะ

5. โดยการเข้าไปพัฒนาที่ดินสาธารณะ หรือที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชน

การเข้าไปพัฒนาที่ดินสาธารณะ หรือที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานาน ซึ่งจากละทิ้งและปล่อยที่ดินให้ทรุดโทรมทำให้เป็นแหล่งทิ้งสิ่งปฏิกูล ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกหลายอย่าง ซึ่งทางเทศบาลควรจะไปพัฒนาปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะได้

นอกจากนั้นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกนั้นยังมีอีกหลายหนทางที่สามารถทำได้ และเสียค่าใช้จ่ายน้อย คือ

1. มาตรฐานการวางแผน (Planning Standard)

การพัฒนาเมืองจำเป็นต้องมีมาตรฐานการวางแผนซึ่งจะกำหนดสัดส่วน หรือองค์ประกอบตามหลักการวางผังเมือง เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปของการเคหะชุมชน มีการเคหะชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ สามารถกำหนดพื้นที่สวนสาธารณะให้ประชาชนใหม่ได้ง่าย

2. โครงการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ส่วนใหญ่ที่ดินสำหรับพัฒนาโครงการนั้นส่วนใหญ่จะได้อาจจากการเวนคืน ซึ่งควรจะเวนคืนในส่วนที่จะนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะไปด้วยในโอกาสเดียวกัน หรืออีกทางหนึ่ง คือ การนำพื้นที่ว่างที่เหลือจากการพัฒนาโครงการมาปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ เช่น ริมถนนตัดใหม่ เจริญสะพาน บริเวณที่จอดรถ บริเวณสถานีรถไฟ ตลาด ฯลฯ การพัฒนาสวนสาธารณะบนพื้นที่ว่างเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

3. การขอพื้นที่จากสถานที่ราชการ

นับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สมควรทำ และแสดงถึงความเสียสละของหน่วยงานราชการในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกให้กับประชาชน ได้เข้าไปใช้ที่โล่งว่างของทางราชการในการพักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนาหากเริ่มจากสถานที่ราชการก่อนจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการพัฒนาระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่อไป

4. โดยการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน

โดยจะเน้นการจัดระเบียบการใช้ที่ดินของสถานบันการศึกษา สถาบันศาสนา โบราณสถาน เป็นสถานที่ว่างเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะในชุมชน โดยการได้มานั้นจะต้องจัดระเบียบการใช้ที่ดินโดยการกำหนดสัดส่วนที่ว่างให้ชัดเจน และทำการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนได้เข้าไปใช้บริการ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในวัด เพื่อให้วัดได้มีส่วนร่วมสังคม และการฟื้นฟูเขตพื้นที่ทางศาสนาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะได้พื้นที่มาใช้ในการพัฒนา เช่น การรื้อถอนอาคารที่ทรุดโทรมที่บดบังออกแล้วปรับปรุงบริเวณดังกล่าวให้เป็นสวนสาธารณะ

5. โดยการเข้าไปพัฒนาที่ดินสาธารณะ หรือที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชน

การเข้าไปพัฒนาที่ดินสาธารณะ หรือที่รกร้างว่างเปล่าของเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานาน ซึ่งจากละทิ้งและปล่อยที่ดินให้ทรุดโทรมทำให้เป็นแหล่งทิ้งสิ่งปฏิกูล ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกหลายอย่าง ซึ่งทางเทศบาลควรจะเข้าไปพัฒนาปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะได้

5. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงสภาพสวนสาธารณะ และความขาดแคลนสวนสาธารณะในบางพื้นที่ ถึงแม้จะมีสวนสาธารณะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานแต่ก็ยังมีคุณภาพไม่ดีมากนัก ดังนั้นจะต้องมีการปรับปรุงสวนสาธารณะที่มีอยู่ให้มีสภาพดี และตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกช่วงอายุ นอกจากนี้ยังควรรหาพื้นที่สวนสาธารณะเพิ่ม โดยการหาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อให้ประชาชนในแต่ละชุมชนมีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจบริเวณใกล้กับที่อยู่อาศัย ซึ่งถ้าหากสามารถปฏิบัติได้จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวของเมือง ทำให้เมืองมีสภาพแวดล้อมที่ดีและช่วยลดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

2. การศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงสวนสาธารณะ และความต้องการสวนสาธารณะของประชาชนให้มากขึ้น ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น ไม่สามารถระบุถึงความต้องการของประชาชนต่อสวนสาธารณะที่แท้จริงได้

Handwritten text, mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.

ကဏ္ဍတော်

Handwritten text, mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.

บรรณานุกรม

- พรมภา สมสุข. (2537). การวิเคราะห์ทำเลที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนัส สุวรรณ. (2532). นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วันชัย นุณยศักดิ์. (2532). นครเชียงใหม่เมืองคู่ฝืน. เชียงใหม่. เทศบาลนครเชียงใหม่.
- วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร. (2530). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เหมือนจันทร์ พัดโร. (2544). การประเมินศักยภาพทางพื้นที่เพื่อการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ
ในเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริรัตน์ เจริญกิจ. (2548). โครงการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพของเมืองพิษณุโลก
ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 – ปัจจุบัน. งานวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อนุก ช้างน้อย. (2525). นันทนาการชุมชน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิพงศ์ เทศแก้ว. (2526). สวนสาธารณะในเมือง. นิตยสารท่องเที่ยว.
- อมรรัตน์ กฤตยานวัช. (2526). การศึกษาเพื่อวางแผนจัดหาสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร
ในแง่ผังเมือง. วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เอี่ยมพร วิสมหมาย. (2527). หลักการจัดสวนและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

แบบสอบถามผู้มาใช้บริการสวนสาธารณะ
เรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการพักผ่อน
หย่อนใจในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

โปรดเติมคำลงในช่องว่างและทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความ
ตอนที่ 1 ข้อมูลสังคมและเศรษฐกิจ

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- 10-20 ปี 41-60 ปี
 21-40 ปี มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา ปริญญาตรี
 มัธยมศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี
 อาชีวศึกษา อื่นๆ.....

4. อาชีพ

- รับจ้าง รับราชการ
 ค้าขาย เกษตรกรรม
 อื่นๆ.....

5. รายได้ของผู้ตอบ

- น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน
 5,000 – 10,000 บาท/เดือน
 มากกว่า 10,000 บาท/เดือน

6. ประเภทของที่พักอาศัย

- บ้านของตนเอง บ้านพักราชการ
 บ้านเช่า หอพัก
 อื่นๆ.....

7. ลักษณะของสภาพบ้าน หรืออาคาร

- ชั้นเดียว คีกรถ
 2-3 ชั้น อาคารสูง

8. พื้นที่โล่งว่าง หรือสนามหน้าบ้าน

- มี ไม่มี

.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สวนสาธารณะในเวลาว่าง

1. จุดประสงค์ที่มาใช้สวนสาธารณะ

☐ มาออกกำลังกาย	☐ พาลูกหลานมาเที่ยว
☐ มาอ่านหนังสือ	☐ มาพบปะเพื่อนฝูง
☐ มาปิกนิก	☐ อื่นๆ.....

2. ท่านมาใช้สวนสาธารณะบ่อยแค่ไหน

☐ มาทุกวัน	☐ ไม่แน่นอน
☐ หลายครั้งในหนึ่งสัปดาห์	☐ สัปดาห์ละครั้ง
☐ อื่นๆ.....	

3. ช่วงเวลาที่มาพักผ่อนในสวนสาธารณะ

☐ 6.00 – 9.00 น.	☐ 12.00 – 15.00 น.
☐ 9.00 – 12.00 น.	☐ 15.00 – 18.00 น.

4. ระยะเวลาที่ใช้สวนสาธารณะ

☐ น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง	☐ ครึ่งวัน
☐ 1 ชั่วโมง	☐ ทั้งวัน
☐ 2 ชั่วโมง	☐ อื่นๆ.....

5. ระยะทางจากที่บ้านมายังสวนสาธารณะ

☐ น้อยกว่า 500 เมตร	☐ 3 กิโลเมตร
☐ 500 เมตร – 1 กิโลเมตร	☐ อื่นๆ.....
☐ 2 กิโลเมตร	

6. ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะ

☐ ไม่มีที่จอดรถ	☐ ไม่ปลอดภัย
☐ ขาดเครื่องอำนวยความสะดวก	☐ ไม่สะอาด
☐ อื่นๆ.....	

7. ท่านเดินทางมาใช้สวนสาธารณะโดย

- เดิน รถโดยสารประจำทาง
 รถส่วนตัว อื่นๆ.....

8. เหตุผลที่ท่านมาใช้บริการสวนสาธารณะ

- ที่บ้านไม่มีพื้นที่โล่งว่าง ใกล้บ้าน
 สถานที่สวยงาม อื่นๆ.....

9. สวนสาธารณะที่อยู่ใกล้บ้านท่านที่สุด

ชื่อ

ระยะทาง (เมตร กิโลเมตร)

10. ท่านเคยไปใช้สวนสาธารณะที่ใดบ้าง

- สวนสาธารณะริมน้ำ่าน หรือสวนชมน่านเฉลิมพระเกียรติ
 สวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา
 อื่นๆ.....

12. ประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการไปใช้สวนสาธารณะ.....

.....

13. กิจกรรมที่ท่านทำในสวนสาธารณะ

.....

14. ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงสวนสาธารณะที่ท่านไปใช้บริการอยู่อย่างไรบ้าง

.....

.....

15. ในจังหวัดพิจิตรโลกท่านคิดว่าสวนสาธารณะใดที่

15.1 สะอาดที่สุด

15.2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกดีที่สุด

15.3 ไปใช้บริการได้สะดวกที่สุด

15.4 สวนสาธารณะที่ชอบมากที่สุด

เพราะ

15.5 สวนสาธารณะที่ไม่ชอบที่สุด

เพราะ

15.6 สวนสาธารณะที่ไปใช้บ่อยที่สุด

เพราะ

.....

แบบสอบถามผู้ที่ไม่ไปใช้สวนสาธารณะ

โปรดเติมคำลงในช่องว่างและทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความ

1. เหตุผลที่ท่านไม่ไปใช้บริการสวนสาธารณะ

- ไม่ปลอดภัย ไม่มีสวนสาธารณะอยู่ใกล้บ้าน
 ไม่มีเวลาว่าง สวนสาธารณะที่อยู่ใกล้มีสภาพไม่ดี

2. ท่านไปใช้บริการสวนสาธารณะครั้งสุดท้ายเมื่อใด.....

.....

3. สวนสาธารณะที่ใกล้บ้านท่านที่สุด คือ

4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการปรับปรุงสวนสาธารณะเพื่อที่ท่านและผู้ใช้บริการท่านอื่นๆจะสามารถใช้บริการได้สะดวกขึ้น

- จัดสร้างสวนสาธารณะเพิ่มขึ้น ปรับปรุงสวนสาธารณะเดิมให้ดีขึ้น
 อื่นๆ

5. ท่านคิดว่าสวนสาธารณะใดในพิกัญญ โลกที่ดีที่สุด

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล : จิตรานุช ศรีพรหม
 เกิดเมื่อ : 1 พฤศจิกายน 2531
 สถานที่เกิด : อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดพิษณุโลก
 สถานที่ปัจจุบัน : 269/9 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

ประวัติการศึกษา
 พ.ศ. 2549 : จบมัธยมศึกษาปีที่ 6
 โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา จังหวัดพิษณุโลก
 พ.ศ. 2554 : จบมัธยมศึกษาปีที่ 12
 โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา จังหวัดพิษณุโลก
 จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก